DÖNEM : VII CİLT : 21 TOPLANTI : 3

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Yirmi dokuzuncu birleşim

28 · I · 1946 Pazartesi

İçindekiler

	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	**118**
2. — Havale edilen kâğıtlar	**118**
3. — Sorular ve cevaplar	**118**
1. — Kırklareli Milletvekili Dr. Fuad Umay'ın, musikide olağanüstü bir kabiliyet gösteren İdil Biret adında beş yaşındaki kız çocuğunun istikbali hakkında ne düşünüldüğünün bildirilmesine dair Millî Eğitim Bakanlığından sözlü sorusu	118:119
4. — Görüşülen işler	**119**
1. — Büyük Millet Meclisi 1945 yılı Eylûl ve Ekim ayları hesabı hakkında Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu (5/39)	119
2. — Çalışma Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri hakkındaki kanun tasarısı ve Ekonomi ve Bütçe Komisyonları raporları (1/580)	119:123
3. — Ekonomi Bakanlığının Kuruluş ve görevleri hakkındaki 2450 sayılı kanun ile 3656 sayılı kanuna bağlı 1 ve 2 sayılı cetvellerin Ekonomi Bakanlığı kısmında değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı ve Ekonomi ve Bütçe Komisyonları raporları (1/521)	123:124
4. — Denizaltı gemileriyle avcıbotlarında bulunanlara verilecek hazır gıda hakkındaki 4480 sayılı kanunun 1 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ve Millî Savunma ve Bütçe Komisyonları raporları (1/470)	124
5. — Deniz erat ve küçüksubayları ile gedikli subaylar hakkındaki 24 Şubat 1330 tarihli kanunun 2 nci maddesinde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve Millî Savunma ve Bütçe Komisyonları raporları (1/487)	124:125
6. — Etibank sermayesinin artırılması hakkında kanun tasarısı ve Ekonomi, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları (1/489)	125:132
7. — Sümerbank sermayesinin artırılması hakkında kanun tasarısı ve Ekonomi Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları (1/499)	132:142
8. — Elektrik İşleri Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığına bağlanması hakkında kanun tasarısı ve Bayındırlık, Ekonomi ve Bütçe Komisyonları raporları (1/572)	142:143

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Sayıştayda açık bulunan bir üyelik için oylar toplandı;

Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü ihtiyaçları için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmesine;

Tank (Zırhlı otomobil dahil) sınıfı eratının aylık ve gıdalarında yapılacak zamma dair olan kanun tasarılarının birinci görüşülmeleri yapıldı;

Sayıştayda açık bulunan üyeliğe Faruk Işık'ın seçildiği tebliğ edildi ve;

Pazartesi günü toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkanvekili	Kâtip
Sinob	İçel
C. K. İncedayı	*Dr. M. Berker*

Kâtip
Tunceli
Necmeddin Sahir Sılan

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Raporlar

1. — Bitlis Milletvekilleri Muhtar Ertan ve Bület Osma'nın, Memur ve müstahdemlere verilecek Olağanüstü zam hakkındaki kanuna ek kanun teklifi ve Bütçe Komisyonu raporu (2/93) (Gündeme)

2. — Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 14 ncü maddesine iki fıkra eklenmesine dair kanun tasarısı ve Adalet ve Millî Savunma Komisyonları raporları (1/513) (Gündeme).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati: 15

BAŞKAN — T. F. Sılay

KÂTİPLER: B. Osma (Bitlis), N. Fırat (Samsun)

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

3. — SORULAR VE CEVAPLAR

1. — Kırklareli Milletvekili Dr. Fuad Umay'ın, musikide olağanüstü bir kabiliyet gösteren İdil Biret adında beş yaşındaki kız çocuğunun istikbali hakkında ne düşünüldüğünün bildirilmesine dair Millî Eğitim Bakanlığından sorusu ve Bakan H. Âli Yücel'in sözlü cevabı

BAŞKAN — Sözlü soruyu okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

11 . I . 1946

Ulus gazetesinde birkaç gündür yayınlanan yazılarda İdil Biret isminde beş yaşlarında bir kız çocuğunun musikide harika addedilecek bir kabiliyet göstermekte olduğu en salâhiyetli kimseler tarafından belirtilmektedir. Vatanımız için çok kıymetli bir varlık olacak olan bu yavrunun anasının, babasının durumu ne olursa olsun, tam inkişafına muvaffak olabilmeleri imkânsızdır.

Amerika'da bu gibi olağanüstü yaradılışlar için hususi ve çok itina ile yetiştirme imkânları temin edilmiş müesseseler vardır. Bu yavrunun orada yetiştirilmesini zeka ve istidadının fenni bir şekilde açılmasını ve gelişmesini Millî Eğitim Bakanımız temin edebilirler mi?

Vatanımız için maddi ve mânevi bir hazine olacak olan bu emsalsiz yavrunun istikbali hakkında Millî Eğitim Bakanımız ne düşünüyorlar?

Sözle cevap vermelerini rica eder saygılarımı sunarım.

Kırklareli Milletvekili
Dr. F. Umay

BAŞKAN — İzah edecek misiniz?

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI H. Â. YÜCEL (İzmir) — Efendim arkadaşımız Fuad Umay'ın sözlü sorusu ile bendenizden sordukları, beş yaşında ve musiki bakımından fevkalâde istidatlı bir çocuktur. Bunun dikkati celbeden durumunu, Konservatuvarımızın Müşavere Heyetine ve bunun dışında kalmış olan mütehassısları da ayrıca toplayıp bir heyet halinde tetkik ettirdik. Vaktinden evvel büyük inkişaf gösteren bu cins zekâlar ve istidatlar, için bizde müzik pedagojisi bakımından mütehassıs olmadığı için, durumunu, Dışişleri Bakanlığı vasıtasiyle, bu cinsten çocukları yetiştiren müesseslerden öğrenilmek üzere, Vaşinkton Elçimizden sorduk. Orada meselâ Flâdelfiyada Kurtüs diye bir müessese varmış. Diğer müesseseler de varsa bunlarda ne suretle terbiye edileceği, ne suretle yetiştirileceği sorulmuştur. Cevap alınca kesin kararımızı vereceğiz.

Şimdiki durumu: Çocuğun ailesi aydın, münevver ve hali vakti yerindedir. Çocuğa gerek terbiye ve gerekse sıhhati bakımından itina olunmaktadır. Bunlar hakkında aldığımız raporlar var. Dosyayı yanımda getirdim. Arkadaşıma takdim edeceğim. Daha fazla malûmat almak isterlerse tetkik edebilirler. Mâruzatım bundan ibarettir.

Dr. F. UMAY (Kırklareli) — Teşekkür ederim.

4. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — Büyük Millet Meclisi 1945 yılı Eylûl ve Ekim ayları hesabı hakkında Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu (5/39) [1]

(Rapor okundu).

BAŞKAN — İttilâ hâsıl olmuştur.

2. — Çalışma Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri hakkındaki kanun tasarısı ve Ekonomi ve Bütçe Komisyonları raporları (1/508) [2]

BAŞKAN — Kanun tasarısının ikinci müzakeresidir, maddelere geçiyorum.

Çalışma Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri hakkında kanun

MADDE 1. — Çalışma Bakanlığı, çalışma hayatının düzenlenmesi, çalışanların yaşama seviyesinin yükseltilmesi, çalışanlar ile çalıştıranlar arasındaki münasebetlerin memleket yararına ahenklendirilmesi, memleketteki çalışma gücünün genel refahı artıracak surette verimli kılınması, tam çalıştırma ve sosyal güvenin sağlanması ile görevlidir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler. İşaret buyursunlar... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Çalışma Bakanlığı merkez kuruluşu, Çalışma Bakanının emri altında bir müsteşarla;

1. Özel kalem müdürlüğü;
2. Araştırma kurulu;
3. Teftiş kurulu;
4. Hukuk müşavirliği;
5. Çalışma genel müdürlüğü;
6. İşçi sağlığı genel müdürlüğü;
7. Zatişleri müdürlüğü;
8. Levazım müdürlüğü;
9. Seferberlik müdürlüğü;
10. Kâğıt işleri müdürlüğü;

kuruluşlarından ibarettir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Çalışma Bakanlığı eldeki kadrosuna göre gerekli göreceği yerlerde çalışma müdürlükleri kurar.

BAŞKAN — Maddeyi kabul buyuranlar... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Müsteşar, Bakanın müşavir ve yardımcısı olup Bakanın vereceği Bakanlığa ilişkin bütün işleri kanun ve tüzükler hükümlerine göre düzenler ve yürütür. Bakanlığın bütün kuruluşuna ve şubelerine Bakanın direktifleri dairesinde gereken emirleri vererek bunların uygulanmasını gözetimi altında bulundurur.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

---

[1] *59 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*

[2] *Birinci görüşülmesi 27 nci Birleşim tutanağındadır.*

MADDE 5. — Özel Kalem Müdürlüğü Bakanın resmî ve özel yazışmalarının, Bakan tarafından verilen işleri ve Bakanlığın şifreli yazışmalarını ve teşrifat işlerini idare etmekle görevlidir.

BAŞKAN — Maddeyi kabul buyuranlar... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Araştırma kurulunun görevleri şunlardır :

a) Bakanlığın kuruluş gayesini ilgilendiren konular üzerinde incelemelerde ve araştırmalarda bulunarak bu hususta teklifler hazırlamak;

b) Bakanlık memurlarının yetiştirilmesi için lüzum görülecek meslek kurslarını tertip etmek ve programlarını hazırlamak;

c) Çalışma meclisine ilişkin gündemi hazırlayıp Bakanlığın tasvibine sunmak ve meclisin yazı işlerini yürütmek;

d) Milletlerarası çalışma teşkilâtı ile temas ve yazışmaları idare etmek ve bu teşkilâta üye olmaktan doğan isterlerin yerine getirilmesiyle ilgili incelemeler yaparak tekliflerde bulunmak;

e) İlgili dairelerin hazırlıyacakları kanun ve tüzük tasarıları hakkında düşüncelerini bildirmek;

f) Çalışma hayatı ile ilgili istatistik malûmatı derlemek;

g) Çalışma konusu ile ilgili yayınları yapmak ve kovuşturmak.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Teftiş kurulu, Bakanlığa bağlı bütün kuruluş ve kurumları Bakan adına teftiş eder. Bu kurulun, teftiş kurulu bulunan kurumlarda da gerekli görüldükçe görevlendirilmesi Bakanın takdirine bağlıdır.

Müfettişlerin görev ve yetkileri bir tüzük ile belirtilir.

Teftiş kurulu başkanı da teftişe yetkilidir.

BAŞKAN — Maddeyi kabul buyuranlar... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Hukuk müşavirliği aşağıdaki işleri yapar :

a) Bakanlık hizmetleriyle ilgili olmak üzere görevli kuruluş tarafından hazırlanan kanun, tüzük ve yönetmelik tasarılarını incelemek;

b) Bakanlıkça verilen sözleşme ve şartlaşma tasarılarını incelemek;

c) Bakanlık kuruluşlariyle gerçek ve tüzel kişiler arasındaki her türlü anlaşmazlıkları inceliyerek oy bildirmek;

d) Memurların vazifelerinden doğan kanun kovuşturmalarına ilişkin işlemleri yapmak;

e) 4353 sayılı kanun hükümlerine göre idare ve adalet dâvalarında gerekli bilgileri hazırlamak ve Hazineyi ilgilendirmiyen idare dâvalarında Bakanlığı temsil etmek;

f) Bakanlıkça verilecek başka işler hakkında düşüncelerini bildirmek.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Çalışma Genel Müdürlüğünün görevleri şunlardır :

a) İş Kanununun uygulanma alanının tâyini, iş akdi, işin tanzimi, iş hayatının denetlenme ve teftişine ait hükümlerinin yerine getirilmesiyle ilgili işlemleri yürütmek;

b) (a) fıkrasında yazılı görevlerle ilgili kanun ve tüzüklerin tasarılarını hazırlamak.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 10. — İşçi Sağlığı Genel Müdürlüğünün görevleri şunlardır :

a) İş Kanununun işçilerin sağlığını koruma ve iş emniyeti, iş ve işçi bulma ve sosyal yardımlara ilişkin hükümlerinin uygulanmasını sağlamak ;

b) Anılan kanun şümulü dışında kalan iş yerlerinde çalışanların iş kazaları ve meslek hastalıklarının tazmini hakkındaki kanun hükümlerinin uygulanmasiyle ilgili işlemleri yürütmek;

c) Fikirce ve bedence çalışanların çalışma güçlerinin israfını önliyecek ve verimlerini artıracak usulleri araştırmak.

H. R. ÖYMEN (Bolu) — Arkadaşlar, birinci müzakeresinde yetişip, arzedemediğim bir noktayı, önerge halinde Başkanlığa sunuyorum. Bu 10 ncu maddenin içinde «fikirce ve bedence» sözü ile başlayan kısmın değiştirilmesini hem bundan evvelki İş ve İşçi Bulma kanunundaki metinler ve ifadelere uyarlığı sağlamak bakımından, hem de çalışma maksadını ve bütünlüğünü korumak yönünden lüzumlu görüyorum. Bunun için Yüksek Başkanlığa bir önerge de takdim ettim. Zannediyorum ki, Sayın Bakan

arkadaşımız ve Bütçe Komisyonundaki arkadaşlarımız bu değişiklikte beraberdir. Kabulünü rica ediyorum. (Muvafık sesleri).

BAŞKAN — Değiştirgeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Belirttiğim sebepler dolayısiyle 10 ncu maddedeki (C) bendinin aşağıda yazılı şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Bolu
Hıfzırrahman Öymen

«Çalışma gücünü artıracak ve enerji israfını önliyecek usulleri araştırmak».

KOMİSYON ADINA F. KURDOĞLU (Manisa) — Komisyon bu teklifle mutabıktır.

ÇALIŞMA BAKANI Dr. S. IRMAK (Konya) — Mutabıkız efendim.

BAŞKAN — Komisyon bunu (C) fıkrası olarak kabul ediyor mu?

KOMİSYON ADINA F. KURDOĞLU (Manisa) — Kabul ediyoruz efendim.

BAŞKAN — Bu önergeyi (C) fıkrası olarak tekrar okutuyorum. Sonra maddeyi oyunuza sunacağım.

(C fıkrası olarak teklif edilen önerge tekrar okundu).

BAŞKAN — Bu değiştirge ile beraber maddeyi kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 11. — Zatişleri müdürlüğünün görevleri şunlardır :

a) Göreve alınma, görevden çıkarma yükselme, iş değiştirme, değerleme, cezalandırma, izin verme, emeklilik ve yetim aylıkları bağlama gibi zat işlerini yapmak;

b) Aylık, ücret ve her türlü haketme işlerini yapmak;

c) Memurları seçme ve disiplin komisyonlarını yazı işlerini görmek ve memur görevlerinden doğan dâvaların işlemlerini hazırlamak;

d) Açık ve gizli kütükleri tutmak, kıdem ve yükselme tablolarını düzenleyip yayınlamak.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 12. — Levazım müdürlüğünün görevleri şunlardır :

a) Döşeme, demirbaş, kırtasiye, basılı kâğıt ve öteberi gibi levazım ve ihtiyaçları sağlamak;

b) Ayniyat dağıtımı sağlamak ve hesaplarını düzenlemek;

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 13. — Seferberlik müdürlüğünün görevleri şunlardır :

a) Bakanlık sefer hazırlıklarını bir elden çevrirmek ve idare etmek;

b) Bakanlık ve Bakanlığa bağlı kuruluşların pasif koruma işlerini düzenlemek;

c) Bakanlık memur ve hizmetlilerinin askerlik ve kütükleme işlerini yapmak.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 14. — Kâğıt işleri müdürlüğü Bakanlığa gelen ve Bakanlıktan çıkan bütün kâğıtları çabukluk ve düzenle kayıtlamak ve yerlerine yollamak ve Bakanlık dairelerinin dosyalarını düzenlemek ve saklamakla görevlidir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 15. — Çalışma müdürleri bulundukları il veya bölgede, bu kanunun 1 nci maddesinde yazılı görevleri yerine getirmekle ödevlidirler.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 16. — Memurları seçme ve disiplin komisyonları müsteşarın başkanlığı altında araştırma ve teftiş kurulları başkanlariyle Hukuk Müaviri, Çalışma Genel Müdürü İşçi Sağlığı Genel Müdür ve Zatişleri Müdüründen kurulur.

Memurları seçme ve disiplin komisyonlarının görevleri şunlardır:

a) 14 ncü dereceden 6 ncı (6 içinde) dereceye kadar olan memurları göreve almak, yükseltmek, yerini değiştirmek, işini değiştirmek, becayiş etmek için vereceği kararları Bakanın tasvibine arzetmek;

b) Bakanlık kadrosuna girmiş olanlar hakkında mevzuata göre disiplinle ilgili hükümleri vermek.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza arzediyorum.

Kabul buyuranlar... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 17. — Çalışma Bakanının veya müsteşarın Başkanlığı altında, Bakanlıklardan gönderilecek tam yetkili birer temsilci ile 4792 sayılı kanunun 12 nci maddesinde gösterilen işçi ve işveren temsilcilerinden toplu bir Çalışma Meclisi kurulur.

Çalışma Meclisi, Bakanlıkça belli edilen zamanda toplanır ve çalışma hayatiyle ilgili olmak üzere Bakanlıkça verilecek konular hakkında inceleme ve görüşmelerde bulunarak düşüncelerini bildirir.

Çalışma Meclisinin Ankara dışından gelen işçi ve iveren üyelerine Bakanlıkça konulacak esaslara göre yolluk ödenir.

4792 sayılı kanunun 25 nci maddesi hükmü Çalışma Meclisine katılacak işçi üyeler hakkında da uygulanır.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza arzediyorum. Kabul buyuranlar... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 18. — Bakanlık memurlarından 5 nci ve daha yukarı derecede bulunanlarla Bakanlık müfettişleri müşterek karar ve Cumhur Başkanının onamasiyle ve bunların dışında kalanlar Bakanlıkça göreve alınırlar.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza arzediyorum. Kabul buyuranlar... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 19. — Çalışma Başkanlığı, memur ve hizmetlerinden herhangi birini Bakanlık kuruluşu ve açık görev bulunup bulunmamasiyle bağlı olmaksızın, kadroda gösterilen ödeneği ile merkez veya illerde görevlendirebilir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza arzediyorum. Kabul buyuranlar... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 20. — Çalışma Bakanlığı, lüzum göreceği memurlarını tekâmül kurslarına çağırır.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza arzediyorum. Kabul buyuranlar... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 21. — Çalışma Bakanlığının, bağlı (1) sayılı cetvelde yazılı kadroları, 3656 sayılı kanuna bağlı (1) sayılı cetvele eklenmiş, bunlardan uzmanlık yerleri, bağlı (2) numaralı cetvelde gösterilmiştir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza arzediyorum. Kabul buyuranlar... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1. — Yürürlükte bulunan kanunlarda bu kanunun birinci maddesindeki konulara ilişkin yetki ve görevler Çalışma Bakanlığına geçmiştir. Bunlardan şimdiye kadar başka Bakanlık ve idarelerce yürütülmekte olanlar, Çalışma Bakanlığına devredilinciye kadar aynı Bakanlık ve idarelerce yürütülür. Devretme zamanı ve şekli Bakanlar Kurulu kararıyle belli edilir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza arzediyorum. Kabul buyuranlar ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Ekonomi Bakanlığının bölgeler kuruluşlarında İş Kanununun uygulanmasiyle ilgili yazılar, dosyalar ve bunların saklanmasına mahsus demirbaşlar Çalışma Bakanlığına devrolunur.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza arzediyorum. Kabul buyuranlar ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Bu kanuna bağlı 3 sayılı cetvelde derece, görev ve sayıları yazılı memurluklar 1946 yılı içinde kullanılmaz. Bu cetvel 1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı (L) işaretli cetvele eklenmiştir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza arzediyorum. Kabul buyuranlar ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

MADDE 22. — 22 . VI . 1945 tarihli ve 4763 sayılı kanun kaldırılmıştır.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza arzediyorum. Kabul buyuranlar ... Etmiyenler ... aKbul edilmiştir.

MADDE 23. — Bu kanun 31 Ocak 1946 tarihinde yürürlüğe girer.

H. R. ÖYMEN (Bolu) — Arkadaşlar, bu tasarının ivedilikle görüşülmesini kabul ettiğimize göre Çalışma Bakanlığına biran evvel hareket imkânını vermek ve kadrolarını hazırlamayı sağlamak üzere maddedeki bu 31 Ocak 1946 tarihinin 29 Ocak 1946 ya çevrilmesini rica ediyorum. Eğer Komisyonun bir sakıncası yoksa kabulünde isabet görürüm. (Güzel, güzel sesleri).

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

28 . I . 1946

Belirttiğim sebepler dolayısiyle 23 ncü maddedeki 31 Ocak tarihinin 29 Ocak olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Bolu

Hıfzırrahman Öymen

BÜTÇE Ko. Na. FAİK KURDOĞLU (Manisa) — Komisyon da mutabıktır.

BAŞKAN — Önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

MADDE 23. — Bu kanun 29 Ocak 1946 tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir

MADDE 24. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir

Tasarının tümünü oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Tasarının kanunluğu kabul edilmiştir.

3. — Ekonomi Bakanlığının Kuruluş ve görevleri hakkındaki 2450 sayılı kanun ile 3656 sayılı kanuna bağlı 1 ve 2 sayılı cetvellerin Ekonomi Bakanlığı kısmında değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı ve Ekonomi ve Bütçe Komisyonları raporları (1/521) [1]

BAŞKAN — İkinci müzakeresidir, arzediyorum.

Ekonomi Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri hakkındaki kanun ile 3656 sayılı kanuna bağlı 1 ve 2 sayılı cetvellerin bu Bakanlık kısımlarında değişiklik yapılması hakkında kanun

MADDE 1. — Ekonomi Bakanlığı kuruluş ve görevleri hakkındaki 27 . V . 1934 tarihli ve 2450 sayılı kanunun 26 . V . 1939 tarihli ve 3612 sayılı kanunla değiştirilen birinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Ekonomi Bakanlığı, sanayi ve madenler ile bunlara ilişkin hususların düzenlenme, yönetilme ve denetlenmesi ile görevlidir.

Bakanlığın merkez kuruluşu bir müsteşar ve bir müsteşar yardımcısı ile;

1. Danışmanlık;
2. Özel Kalem Müdürlüğü;
3. Teftiş Kurulu Başkanlığı;
4. Hukuk Müşavirliği;
5. Maden İşleri Genel Müdürlüğü;
6. Sanayi İşleri Genel Müdürlüğü;
7. Küçük Sanat İşleri Genel Müdürlüğü;
8. Tetkik Kurulu Başkanlığı;
9. Su Ürünleri ve Avcılığı İşleri Müdürlüğü;
10. Zatişleri Müdürlüğü;
11. Levazım Müdürlüğü;
12. Kâğıtişleri Müdürlüğü;
13. Seferberlik Müdürlüğü;
14. Yayın Müdürlüğü;

nden ibarettir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 3612 sayılı kanunun 4 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Ekonomi Bakanlığı eldeki kadrosuna göre gerekli göreceği yerlerde bölge ekonomi müdürlükleri kurabilir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — 3656 ve 4644 sayılı kanunlardaki (1) ve (2) sayılı cetvellerin Ekonomi Bakanlığı kısımlarındaki kadrolarla 4771 sayılı kanunun birinci maddesiyle Ekonomi Bakanlığı teşkilâtına aktarılan kadrolar kaldırılmış ve bu kanuna bağlı (1) ve (2) sayılı cetvellerde yazılı kadrolar 3656 sayılı kanuna bağlı aynı sayılı cetvellerin Ekonomi Bakanlığı kısımlarına konulmuştur.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — 3612 sayılı kanunun 8 nci maddesi kaldırılmıştır.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Bu kanun 31 Ocak 1946 tarihinde yürürlüğe girer.

[1] *Birinci görüşmesi 27 nci birleşim tutanağında ve 53 sayılı basmayazıya ek tutanağın sonundadır.*

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümünü oyunuza arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

BAŞKAN — Efendim; bu tasarı Hükümetten geldikten sonra 17 nci maddesi Bütçe Komisyonunca yorumlanmıştır. Rapor basılmış ve dağıtılmıştır. Bunun da gündeme alınıp görüşülmesini oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Yorum fıkrasını okutuyorum :

Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 sayılı kanunun 17 nci maddesinin Yorumu

Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı kanunun 17 nci maddesindeki (Mesleki tahsil görerek meslekllerine ait daire ve vazifelere intisap) kaydı;

Meslekî tahsil görenlerin herhangi bir dairede meslekleriyle ilgili vazifelere tâyinlerine de şâmildir.

BAŞKAN — Yorum fıkrası hakkında mütalâa var mı? Reye arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

4. — Denizaltı gemileriyle avcıbotlarında bulunanlara verilecek hazır gıda hakkındaki 4480 sayılı kanunun 1 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ve Millî Savunma ve Bütçe Komisyonları raporları (1/470) [1]

BAŞKAN — Tasarının heyeti umumiyesi hakkında mütalâa var mı? Maddelere geçilmesini reye arzediyorum. Kabul edenler işaret buyursunlar... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Denizaltı gemileriyle avcıbotlarında bulunanlara verilecek hazır gıda hakkındaki kanunun birinci maddesinin değitirilmesine dair

MADDE 1. — 19 . VII . 1943 tarihli ve 4480 sayılı kanunun birinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Denizaltı gemileri ve avcıbotlariyle liman savunma ve arama, tarama motörleri, üslerinden ve ana gemilerinden bağlılıkları kesildiği zaman gemi komutanının emriyle:

a) Mürettebatına (Subay, gediklisubay ve erata) ;

b) Görev ile gemilerde bulundurulan mürettebattan baka kişilere;

(4000) kaloriden aşağı olmamak üzere ilişik cetvelde yazılı hazır gıdalar aynen verilir ve değiştirme yapılabilir.

BAŞKAN — Madde hakkında mütalâa var mı? Maddeyi reye arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun, yayım tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde hakkında mütalâa var mı? Maddeyi reye arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunu Millî Savunma ve Maliye Bakanları yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi reye arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

Tasarının birinci müzakeresi bitmiştir.

5. — Deniz erat ve küçüksubayları ile gediklisubaylar hakkındaki 24 Şubat 1330 tarihli kanunun 2 nci maddesinde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve Millî Savunma ve Bütçe Komisyonları raporları (1/487) [1]

BAŞKAN — Heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı? Maddelerin müzakeresine geçilmesini reyinize sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

Bahriye efrat ve küçük zâbitaniyle gedikli zâbitan hakkındaki 24 Şubat 1330 tarihli kanunun 26 ncı maddesinde değişiklik yapılmasına dair kanun

MADDE 1. — 24 Şubat 1330 tarihli Bahriye efrat ve küçük zâbitaniyle gedikli zâbitan Kanununun 26 ncı maddesindeki çavuş ve makina çavuşuna ait aylıklar 200 kuruş olarak değiştirilmiştir.

BAŞKAN — Mütalâa var mı? Maddeyi ka-

[1] *56 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*

[1] *55 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*

bul buyuranlar işaret buyursun... Etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler.. Madde kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunu Millî Savunma ve Maliye Bakanları yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler.. Madde kabul edilmiştir.

Tasarının birinci görüşülmesi bitmiştir.

6. — Etibank sermayesinin artırılması hakkında kanun tasarısı ve Ekonomi, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları (1/498) [1]

BAŞKAN — Heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı? Söz istiyenleri okuyorum: Dr. Rebii Barkın, Kemal Turan, Kasım Gülek. Başka söz isteyen var mı?

Buyurun Dr. Rebii Barkın.

Dr. R. BARKIN (Zonguldak) — Arkadaşlar, şimdi heyeti Celilenizin tasvibine sunulan ve olağanüstü önemi haiz bulunduğunu gördüğüm bu kanunun içimde uyandırdığı bazı endişeleri açıklamak için huzurunuza geldim. Kanun, yüksek malûmunuz olduğu üzere Etibankın sermayesinin artırılmasına dair olan bir kanundur. Sermayeleri artırmak için düşünülen finansman şekli de şudur: Devlet dalgalı borçlarını gelirlerden sağladığı paralarla Merkez bankasında itfa edecek ve Merkez Bankası da bu miktarı aşmamak üzere Etibanka kredi verecektir. Bu suretle yeni bir emisyona gidilmiyecektir ve bu suretle ayrıca da, Hükümetin çok isabetli olan ve cidden tebcil ettiğim kararıyle deflâsyone gidilmiyecektir. Bütçe Komisyonu raporunda diyor ki, Maliye Bakanı para tedavülü hacminde bir artışa meydan vermiyeceğini temin etmiştir. Bütçe Komisyonu da ancak Maliye Bakanının bu teminatına dayanarak tasarıyı kabul etmiştir. Durum böyledir. Bu finansman projesinin icabı olarak Etibankın aldığı kredinin ergeç Cumsuriyet Merkez Bankasına ödenmesi zarureti vardır. Bunun için de Etibank ve ona bağlı müesseselerin verimli çalışması ve kazanç sağlaması lâzımdır. Eğer Etibank müesseseleri zararlı çalışır ve bu zarar seneden seneye artar ve bunun üstüne bir de Cumhuriyet Merkez Bankasının kredi faizleri binerse o zaman bütün bu güzel hayal ve tasavvurlar heba olur ve bu finansman şeklinin sonu emisyona ve enflâsyona varır, bundan içtinap da gayrikabil olur.

Binaenaleyh, bendeniz Maliye Bakanının Bütçe Komisyonu huzurunda vermiş olduğu sarih teminatın yerine getirilmesini, Etibank ve Etibanka bağlı müesseselerin randımanlı ve verimli çalışmasına bağlı görmekteyim.

Şimdi Etibankın durumuna geliyorum. 4629 sayılı kanunla Etibankın sermayesi 100 milyon liraya çıkarılmıştı. Sermayeyi 100 milyon liraya çıkarmak için Büyük Millet Meclisine sunulan kanun tasarısının gerekçesinde birçok güzel tasavvurların tatbik olunacağına dair esaslı yazılar mevcuttur. Mesele memleketteki madenlerin asri şekilde teçhizi suretiyle bunların rantabl ve rasyonel bir esas dâhilinde işletilmesi; bunlar harice ihraç olunarak madenlerin Hazineye mühim surette varidat ve döviz kaynağı olmasının temini ve madenlerin memleket dâhilinde istihlâk hacminin artırılması ve saire...

Etibank bütün bu vaitleri yerine getirmek için son derece gayretle çalışmaktadır. Gerek Etibank ve gerek Etibanka bağlı müesseselerde bu gayreti görmekteyiz. Onun için bunu açıklamayı, huzurunuzda, bir borç biliyorum.

Arkadaşlar; Etibank bütün bu gayretlere rağmen bütün çalışmalarından elde edilen neticeler tatminkâr değildir. Bu hususlar murakabe Heyetinin hazırlamış olduğu raporda gösterildiği gibi ve Bütçe Komisyonunun 1946 bütçesini tetkik ederken, ve Ekonomi, Ulaştırma ve Ticaret Bakanlıkları bütçelerini toplu olarak mütalâa ettiği zaman aynı fikri ileri sürmüştür. Bu itibarla umumi ekonomiye ait işlerde bilhassa bunun içerisinde yani Etibank topluluğunda tatmin edilmemiş olduğumuz neticesine varılmıştır. Bütçe Komisyonu raporunda belli kelimelerle bunları zikretmiştir. Hakikaten bunun böyle olduğunu Etibankın hesaplarına baktığımız zaman görürüz.

Etibanka bağlı 7 müessesenin hesaplarını şöyle kapattıklarını görüyoruz:

Ceman yedi milyon dört yüz bin lira değerinde istihsal yapan üç müessese - Şark Kromları, Ergani Bakır ve Keçiborlu Kükürt - hesapları kârla kapanmıştır.

[1] *60 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*

Buna mukabil üç müessesenin takriben on mislinden fazla sermayeli asıl büyük kütle, önemli grup - Ereğli Kömür, Garp Linyitleri ve Divriki Demir - Bunlar, 63 milyon 300 bin liralık istihsal yapıyorlar. Hesaplarını da on milyonu geçen zararla kapatıyorlar. Bakır ve krom ise harp konjonktürü içinde, bu fevkalâde durumun müsait şartları olması belki bunlar da zararla kapatılacaktı. Nitekim harp bitince bakır piyasası düşüyor ve 1945 yılında bakırlar zarar ediyor.

Şimdi arkadaşlar, Etibank müessesesinin bu zararlı çalışmalarını bendeniz iki sebepten ileri geldiğini tahmin ediyorum.

Evvelâ, müesseseler, teknik teçhizat ile mücehhez değildir. Etibankın en büyük müessesesi olan Ereğli Kömür İşletmeleri, bunu yakinen biliyorum, diğerlerini bilmiyorum, fakat tahmin ediyorum ve Umumi Murakabe Heyetinin raporunda vardır, bütçe müzakerelerinde iki defa huzuru âlinize geldim, bu meseleyi açıkladım.

İkinci sebep de; işçi dâvasıdır. İşçi ücret ve randımanları meselesinin halledilmemiş olması ve bunu halledilmemiş olmasından dolayı Hükümetimiz ve Meclisimiz kendi arzusu hilâfına bunu istemiye istemiye, mecburen ücretli iş mükellefiyetini tatbikını kabul etmiştir. Eğer müesseseler iktisadi çalışsaydı buna lüzum kalmazdı ve bu vatandaşları da bu şekilde çalıştırmak lüzumunu duymazdı.

Gerçi bu iki faktör yekdiğerinden ayrıdır fakat yine birbiri içine grift olarak bulunmaktadır, amele randımanının çoğalması teknik teşkilâtın tekemmülüne bağlıdır.

Şimdi arkadaşlar; Etibankın sermayesi artırılmaktadır, bununla ne gibi tesisler yapılacağı kesin bir plân halinde teferrutiyle tesbit edilmiş değildir. Bunun için misal olarak tasarının dahi gerekçesinde zikredilen Ereğli Kömür İşletmeleridir. Sermayenin en büyük payını burası alacaktır. Bu müessese umumi bir amenajman plânı yapmıştır. Buna göre harpten evvel 160 000 000 liraya malolacağı zannediliyordu. Bugün neye malolacağı belli değildir. Tahminen dört yüz milyon lira deniliyor. Halbuki bunu biz santim santim, tesis tesis, her tesisin makina başına kaça malolacağını katî olarak bilmemiz lâzımdır. Müessese emisyon farkiyle krediler alacak, arada fark hâsıl olacak. Defislâsyon olmasın diye Hükümet tedbir alıyor. Bunun önüne geçmezsek yeni enfilâsyonlara doğru gideriz ki bu tehlikeli vaziyet oluyor. Binaenaleyh bu tesisleri santim santim düşünmek lâzımdır. Bu plân bütün teferruatiyle yapılmamıştır. Yaptığımız tesisat ve inşaatın hususi plânları ve keşifleri bütün teferruatiyle tesbit edilmemiştir. Yapılacak işlerin senelere taksim edilerek bir sıraya konulması mutlaka lâzımdır. Umumi Murakabe Heyeti ısrarla bunun üzerinde duruyor. En mübrem olanlarından başlayıp yavaş yavaş daha az ehemmiyetli olanlara gidilmek suretiyle para harcanılması lâzımgeliyor. Teferruatlı amenajman plânı olmadan bu işi bu müesseselerin kendilerine yapılacak fedakârlık nispetinde ve süratle gelişecek şekilde temin etmesini ben biraz şüpheli görüyorum.

İkincisi, amele mevzuudur. Maden işletmesi bilhassa insan gücüne dayandığı için kalifiye amele yetiştirilmesi büyük ehemmiyeti haizdir. Amelenin randımanlı çalışması ve kalifiye amele yetiştirilmesi mevzuları bu memleketin ana dâvalarındandır.

Umumi Murakabe Heyeti, Etibank'ın 1944 yılı raporunda aynen şöyle diyor: «Bu konu, yani amele randımanı ve işçinin verimli olarak çalışması konusu üzerinde heyetimizin ötedenberi önemle durduğu meselelerden birisidir. Maden sanayiimizin gelişmesi ve ayakta durmasının temel şartı işçi randımanlarını artırmak olduğu dileklerimizin başında gelmektedir». Bundan sonra Umumi Murakabe Heyeti raporunda işçinin randımanının azaldığı endişe ile kaydediliyor ve bir malî buhranla karşılaşmak vaziyetinde olduğumuz tebarüz ettiriliyor. Genel Denet Kurulu bunu bize evvelden haber veriyor. Yalnız işçi randımanlarında Ereğli işletmelerinde cüzi bir artış vardır ki bunu müessesenin lehine olarak kaydetmek isterim.

Şimdi bu mâruzatımla Hükümetten şunu rica ediyorum. Maden işletmelerimizin hemen hepsi asri icaplara göre teçhiz edilmeğe muhtaçtır. Onun için gelen kanun şüphesiz çok yerindedir. Bunların başında Ereğli Kömür İşletmeleri geliyor. Çünkü büyük bir kısmı parayı alacaktır.

Kanun tasarısında da vardır. Binaenaleyh amenejman projesinin bütün teferruat plânının yapılarak senelere taksim edilmesi ve bir program vücuda getirilmesi lâzımdır. Her sene ne yapılacaktır? Dosyalar ele alınıp filan yerde

filân tesis, filân yerde filân iş, yapılacaktır. filân yerde filân bina yapılacaktır. Bu şu kadara mal olur, bunun keşfi budur, şunun şudur. Bu hesaplar yapılmış olsun, işlensin, hazır bulunsun. Bu suretle bu idarenin başında bulunanlar bilirler ki gelecek sene şu yapılacaktır. Vakıa amenejman projesi yapılmıştır, fakat bir avan proje halindedir, teferruat plânları yapılmamış ve senelere taksim edilmemiştir. Yani uzun seneler raci olan iş programı yoktur. Evvelâ bunun yapılması lâzımdır.

İkincisi de işçi mevzuunu yakiynen ele almak lâzımdır. Ekonomi Bakanlığının mütehassısları, büyük işletmeler müdürleri ve maden işlerinde çalışan işçilerin başında bulunan Etibank ve hattâ icabederse dışardan getirilecek ecnebi mütehassıslar - ecnebi mütehassıslar üzerinde ısrarla durmuyorum, çünkü bizim mütehassıslarımız bunu gayet iyi biliyorlar - toplanarak alacakları kararlarla vâsıl olacakları neticelerin heyeti mecmuasını Ekonomi Bakanığına arzetsinler. İşçi dâvası Umumi Murakabe Heyetinin raporunda yazıldığı ve benim de şahsen gördüğüm ve her işletmede şahit olduğum gibi madenciliğimizin baş dâvasıdır. İşçiler randımansız çalıştıkça, iş düzenlenmedikçe madenlerin randımanlı olarak işletilmesine imkân yoktur. Büyük krediler veriliyor, krediler bunu yenemez ve nihayet iş enfilasyon vaziyetine müncer olur.

Mâruzatım bundan ibarettir.

K. TURAN (İsparta) — Bendeniz esasa girmiyeceğim ve sermaye bahsinden ziyade, bu müesseselerin sermayesinin artırılmasında Devlet ekonomi kurumlarının genel kuruluna verilen vazifeye temas edeceğim.

Bu esası da Bütçe Komisyonumuz birinci maddeyi diğer encümenlerden ayrılarak koymuştur. Eğer mazbatada komisyon bunlara temas etmiş olsaydı, huzurunuzu rahatsız etmiyecek idim. Fakat gayet kısa olarak Etibank'a ait olan mazbatada şöyle bir cümle vardır. Deniliyor ki, «programa giren yeni işlere tahsis edilmesini ve bu maksadın sağlanabilmesi için de kontrollü bir sistemin uygulanmasını zaruri görmüştür.» Şimdi Etibank sermayesini artıralım mı, artırmıyalım mı veyahut Sümerbank sermayesini artıralım mı, artırmıyalım mı? Hükümet teklifinde ve diğer komisyonlar teklifinde evet her ikisinin sermayesini şu hadde kadar çıkaralım deniliyor. Fakat Bütçe Komisyonuna gelince diyor ki, bu kadar hadde çıkarılabilir, ancak bunu diyor Devlet ekonomi kurumlarının genel kurulu bu kararı versin. Şu halde Bütçe Komisyonu yalnız Devlet ekonomi kurumlarının denetlemesiyle meşgul olan bir kurula bir vazife veriyor. Ana sermayayi artırıncaya kadar vermek yetkisini veriyor. Şimdiye kadar bu kurul ekonomi kurumların geçen bir yıl içinde işledikleri işler üzerinde incelemeler yapıp kararını verirken bu defa geleceğe ait işler için de karar vermek ödevini alıyor.

Bu müessesenin, yani Denetleme müessesesinin, âdeta yeni bir vazifesi ve Bütçe Komisyonumuzda beliren yeni bir anlayıştır. Bunu şu bakımdan daha mühim görüyorum ki; bu Genel Kurula sermayeyi artırmak vazifesini veriyorsak, o halde bu müesseselerin kuruluş programlarını ve işleyiş programlarını dahi vermek yoluna gidebiliriz. Bu isabetli midir, değildir, buna lüzum vardır, yoktur, ben bunun münakaşasına girecek değilim. Fakat maddenin yalnız bu kadar yazılıp kalışı ve Komisyon raporunda buna temas edilmemesi ve bu salâhiyetlerin hudutlarının çizilmemiş olması bendenizi huzurunuza sevketti. Filhakika şimdiye kadar bu Devlet Ekonomi Kurumlarının sahibi olarak Hükümet veya Devlet görülüyor veyahut Devletin işleyici organı görülüyor. Başta Büyük Meclis olarak. Bir de Denetleme organı geliyor. Şimdi Denetleme Genel Kurulunu sahip olarak öne alacaksak, Devlet Ekonomi Kurumlarını Denetleme Kurulunun, o kanunu da ele alıp, yalnız sermaye artsın mı, artmasın mı, meselesi değil, bütün bu müesseselerin kuruluş, işleyiş programlarını yapıp yerine getirmek işini de verelim. O zaman sermayeyi artırıp artırmamak bütün bu büyük programın bir parçası olarak ele alınabilir. Binaenaleyh yalnız sermayeyi artırıp artırmamak kararını bu Genel Kurula vermekle de bir adım atılmış oluyor amma, gönül isterdi ki böyle bir adım atılacak iken, 3460 sayılı kanun olacak, bu kanunla kurduğumuz Genel Kurulu daha geniş bir tetkika tâbi tutalım. Ekonomi kurumlarının ileriye ait programlarını, çalışmalarını da onlara verelim. Esasen bunların gerçekleşip gerçekleşmediğini incelemeği de vazife olarak onlara vermişizdir. Bütçe Komisyonunda bu temayül varsa ki, onu görüyorum, benim ricam, hakikaten Devlet Ekonomik Kurumları için bu önemli bir mevzudur, belki bu kurulların iyi işleyişi üzerinde bizi aydınlata-

caktır. Bir ışık halindedir. Binaenaleyh, Bütçe Komisyonu bize bunu buradan izah ederse biraz daha aydınlatmış olur.

Belki de bu mesele daha geniş ve lüzumlu istikametini alır.

K. GÜLEK (Bilecik) — Sayın arkadaşlarım, yüksek huzurunuza getirilen Etibank sermayesinin artırılması ve gündemde bundan sonra gelen Sümerbank sermayesinin artırılması kanunlariyle sanayileşme hamlemizde yeni bir adım atmış olacağız. Gerçekten, bu sermaye artışlariyle bir taraftan maden işlerimizde, diğer taraftan sanayi işlerimizde yeni birçok müesseseler kurulmak gayesi güdülmektedir. İleri bir millet seviyesine ulaşmak için sanayileşmek lüzumuna kani olduğumuz ve buna esaslı surette bağlanmış olduğumuz için bu adımı gayet dikkatle atmak mecburiyetindeyiz.

Huzurunuzda bir iki noktaya temas etmek istiyorum. Biz sanayileşmeğe geç başladık. Dünyanın diğer taraflarında bir hayli ilerlemeler olduktan sonra biz bu işe başladık ve gayet tabiî olarak buna başlarken birtakım iyi işler de beraber bazı yanlış ve eksik işler de yaptık. Şimdi yeni bir hamle yapıyoruz. Bu hamleyi yaparken ilk sanayileşme hareketimizde yaptığımız yanlışlıkları ehemmiyetle gözden geçirmek ve bunları tekrar etmemek lâzımdır. İlk sanayi kuruşumuzda belki bazılarını tam yerinde kuramadık. Bu yanlışlıklar ilk defa sanayi işine başlıyan her memlekette tabiatiyle olabilir. Fakat ikinci bir hamle yaparken bu tecrübelerden istifade ederek hareket etmezsek çok yazık olur. Bazı fabrikaları yanlış yerlere kurduğumuzu görüyorsak bunda ısrar etmemeliyiz, o müesseseleri genişletmemeliyiz. En doğru hareket onları yerinde olduğu gibi bırakmak, başka yerlerde ve en münasip olan yerlerde daha esaslı olarak yapmaktır.

Dünyada teknoloji sahasında büyük değişiklikler oldu. Altı senelik harb esnasında elli sene zarfında yapılamıyan gelişmeler oldu. Bunlardan biz de istifade etmeliyiz. Yapılan yeniliklerden dersler alarak bunları yeni hamlelerimizde tatbik etmeliyiz. Kuracağımız sanayi mümkün olanın mutlaka en yenisi, en iyisi, en rasyoneli ve en ucuza maledileni olmalıdır. Bunun için yapacağımız sanayi programı üzerinde dikkat ve hassasiyetle durmak mecburiyetindeyiz. Ekonomi Bakanlığımızın elbette mütehassısları vardır ve kendileri bu işler üzerinde ehemmiyetle durmuşlardır. Fakat mesele benim görüşümle 260 - 270 milyonluk mühim bir iştir ve bu para memleketin dövizi, altınıyla ödenecektir. Yapacağımız iş esaslı bir iş olmalıdır. Onun için bunu sadece bir Bakanlık işi olarak değil, memleketşümul bir iş olarak ele almak ve bu hususta memleketin bütün mütehassıslarından istifade etmek ve icabederse bütün bunları bir araya toplıyarak yapacağımız plânı tekrar tekrar gözden geçirmek lâzımdır. Bu esaslı noktaya dikkat nazarımızı celbederim ve bu nokta üzerinde hassasiyetle durmasını sayın Bakandan ve Hükümetten dilerim. (Bravo sesleri, alkışlar).

F. F. DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Efendim; kanunun Hükümetten gelen birinci maddesinde «Etibankın itibari sermayesi 50 milyon lira daha ilâvesiyle 150 milyon liraya çıkarılmıştır» deniyor. Komisyondan gelen maddede, gerçi sözlerim maddeye taalluk ediyor amma işin özünü ilgilendirdiği için yüksek müsaadenizle, Kemal Turan'ın beyanatından ilham alarak bendeniz de mütalâamı bu kısımda ifade etmek vaziyetinde bulunuyorum.

Hükümetten gelen şekli arzetim. Komisyondan gelen şekilde : «Bu miktar Hükümetin teklifi ve Devlet Ekonomi Kurumları Genel Kurulunun kararıyle iki katına kadar artırılabilir» deniyor. Bunu bendeniz anlıyamadım. Yani iki katına kadar demekle, 300 milyon liraya, bu Etibank sermayesinin çıkarılması salâhiyetini Meclis, Genel Kurula mı veriyor? Böyle birşey yapmak, Anayasamızın hükümlerine uygun olur mu, bütçe esaslarımıza uygun olur mu? Yani 300 milyon liraya kadar her hangi bir millet malının bizim vazifelendirmiş olduğumuz diğer bir heyet tarafından, verilmesini bendeniz bizim şimdiye kadar takip ettiğimiz esaslara aykırı görüyorum. Hatta okadar aykırı görüyorum ki, bunu bendeniz anlıyamadım. Kendimi anlıyamamış durumda bularak Bütçe Komisyonu tarafından bunun açıklanmasını gerekli görüyorum. Bir kere Bütçe Komisyonu açıklasın. Yani sermayeyi 300 milyon liraya kadar artırmak salâhiyetini Genel Kurula vereceğiz. Belki veremeyiz biz bunu? Evvelâ bu ciheti Komisyon açıklasın, ondan sonra esasa taalluk eden şekilde kanaatımı arzedeceğim.

BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ H. N. KEŞMİR (Tokad) — Arkadaşlar; bu hüküm

bu kanunun müzakeresi sırasında Bütçe Komisyonunca ilâve edilmiş bir hüküm değildir. Bütçe Komisyonu Hükümetin teklifini şekil itibariyle değiştirmiştir. Şimdiye kadar muhtelif zamanlarda Etibank sermayesine zamlar yapıldıkça; şu kadar ilâve edilmiş, bu kadar ilâve edilmiş şeklinde gitmiştir. Halbuki sermayenin ne olduğu bir metinde görmekte fayda bulunduğu için ve bir takım atıflar yapmakta doğru olmadığı için, biz Etibank Kanunun sermayesine taalluk eden ikinci maddesini değiştirdik ve bu bankanın sermayesi bu kadar dedik. İkinci madde de bu, esasen mevcut olan bir hükümdür. Hükümetin teklifi ve Umumi Heyetin kararı ile, iki katın verileceği hakkındaki hüküm esasen mevcut olan ve yaşayan bir hükümdür. Bu hükmü kaldırmak için ne Hükümetten teklif geldi, ne de encümende bir teklif oldu. Binaenaleyh biz şekil bakımından bir tadil yaptığımız için maddede mevcut olan hükmü muhafaza ettik. Yoksa yeniden bir hüküm ilâve etmiş değiliz. Mesele bundan ibarettir.

F. F. DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Efendim bendeniz o kanunun maddesini bilmiyorum. Yalnız o kanunda böyle bir şekil olabilir. Fakat şunu arzedeceğim ki, bu mademki bugün buradan, yeniden bizim tetkikimizden geçiyor, o zaman bu kanunun içerişine bunun geçmiş olmasiyle, yeniden tetkikimizden geçerken bunun bizce tescil edilmesi mecburiyetini bize tahmil edemez. Bu vaziyeti yeniden mütalâa edebiliriz. Şimdi bunun mânası ne demektir? Bunun bir mânası olmak lâzımdır. Bakınız Etibankın itibari sermayesi 50 milyondan 150 milyona çıkarılırsa bunun için kanun lâzımdır. Fakat 300 milyon liraya çıkarılması için kanun yapmak lâzım değildir, İktisadi Devlet Teşekkülleri Heyeti Umumiyesi bunu yapacaktır, bu nasıl olur? Bütçe Komisyonunun, her şeyde olduğu gibi, meftun olduğumuz dikkatini burada da göstermesini yalvaracağım. 50 milyondan 150 milyona çıkarsa kanun lâzım, fakat 300 milyona çıkarsa Devlet İktisadi Teşekkülleri Heyeti Umumiyesi buna karar verecek. Eğer bu hakikaten böyle ise doğru değildir. Çünkü milletin bir kuruşunun bir yere sarfı için behemehal kanun lâzımdır. Bu, kanunla olur. Bunun herhangi bir şekilde buradan geçmiş olması, bizim burada kendi tasdikimiz altında onaylamamıza sebep teşkil etmez. Bendeniz bunu uygun görmüyorum ve yüksek dikkatinizi rica ediyorum. Bütçe Komisyonu böyle görmüş olabilir. Fakat bir kere daha arzediyorum ki, bu doğru bir şey değildir.

EKONOMİ BAKANI F. SİRMEN (Rize) — Arkadaşlar; Etibank sermayesinin tezyidi kanunu, umumi heyeti itibariyle görüşülürken, söz alan kıymetli arkadaşlarım esaslı noktalara temas buyurdular. Bütçe Komisyonunun sözcüsü arkadaşımız en son noktaya cevap arzettiler. Bendeniz gerek o noktaya ve gerek arkadaşlarımızın temas buyurdukları diğer noktalara ait Ekonomi Bakanlığının görüşünü arzedeceğim.

Arkadaşlar; sözlerime Feridun Fikri ve ondan evvel Kemal Turan arkadaşımın temas ettiği noktadan başlıyacağım. Etibank tesis edildiği zaman onu yaratan kanunun ikinci maddesiyle banka umumi heyetine kendi sermayesini iki misline kadar çıkarma salâhiyeti verilmişti. O kanun bugün yaşayan bir kanundur. Etibankın, kurulduğu zamandaki banka umumi heyeti o tarihte 3460 numaralı kanun, yani şimdiki umumi heyeti yaratan kanun çıkmadığı için Büyük Millet Meclisi, Sayıştay, Ekonomi ve Bütçe Komisyonlarından birleşmesi ile teşekkül ediyordu.

İlk kuruluş anından itibaren sermayesi yüz milyon liraya çıkıncaya kadar muhtelif kanunlarla Etibankın kanunundaki bu hüküm tekrar edilmiştir.

Hükümetimiz yeni tezyit lâyihasında da bu hükmü aynen muhafaza etti.

Bütçe Komisyonu ise 3460 numaralı kanunun neşrinden sonra bankanın umumi heyeti değişerek bugünkü İktisadi Devlet Teşekkülleri Umumi Heyeti olunca bu ciheti maddede ayrıca tasrih etti. Yalnız arkadaşlarıma şunu arzedeyim ki, şahsan ben de, arkadaşların ileri sürdüğü bu tay teklifinin taraftarıyım. Hükümet bu fıkranın tayyında herhangi bir mahzur görmemektedir. Esasen şimdiye kadar o hüküm yaşadığı Etibankın sermayesinin tezyidine lüzum hâsıl olduğu zaman daima Büyük Meclise, şimdi huzurunuza gelindiği gibi, bir kanun lâyihasıyla gelinmiştir ve asla kendi umumi heyetinin kararıyle sermaye artırılması cihetine gidilmemiştir. Vaziyet böyle olunca bilhassa son tezyitde Etibankın sermayesi büyük rakamlara varmıca ben arkadaşların bu hususta gösterdikleri hassasiyeti tamamen yerinde buluyorum ve ikinci maddenin bu fıkrasının tayında herhangi bir

mahzur hissetmiyorum. Yüksek Meclis nasıl takdir buyurursa öyle olur.

Bir arkadaşımız, sermaye tezyidi vesilesiyle Etibanka bağlı işletmelerin yeni bir takım taahhütlere girerken üzerinde hassasiyetle durulması lâzımgelen iki noktaya temas etti. Birisi amele randımanını artırmak, diğeri de maliyetleri dünya maliyetlerine yaklaştırmak bakımından müesseseleri teknik tesisatla takviye etmek. Bu ana meseleler üzerinde kendilerinin ifade ettikleri fikirlerle herhangi bir görüş ayrılığımız yoktur ve Hükümetin teşekkül ve müesseselerin bu istikamette çalıştığı çalışacağı da tabiîdir. Esasen huzurunuza getirilmiş olan Tezyit Kanununun mesnedini teşkil eden yeni yapılacak işlerin kısmı mühimmi mevcut tesislerin daha rasyonel olarak çalışması için zaruri olan işlerdir. Bu itibarla aramızda görüş ayrılığı yoktur.

Kasım Gülek arkadaşımız şimdiye kadar kurulmuş olan tesislerin bazılarında tabiî sayılabilecek hudutlar içinde hata yapılmış olduğunu fakat kuruluş yerleri itibariyle hatalı olduğu tebeyyün etmiş olanlar üzerinde ısrar etmememiz lâzımgeldiğine işaret ettiler. Kuruluş itibariyle hata yapmamaya âzami gayret sarfedeceğimize Büyük Millet Meclisinin emin olmasını rica ederim.

Kurulmuş tesislere gelince: Yapılmış olan hata eğer kendilerinin bugünkü vaziyetleri itibariyle ilâveler yapılmak ve noksanları tamamlanmak suretiyle daha rantapl çalışma imkânları katiyen yoksa böyle bir tesis üzerinde ısrar edilmez, oraya en ufak dahi olsa masraf yapılmaz. Amma böyle değil de kurulmuş, yerleşmiş, kökleşmiş ise onun bulunduğu şartları ıslah yolunda mütemmim bazı ilâveler yapılarak daha verimli çalışma imkânlarını sağlamak için genişletilecek ve yeni çalışma icaplarına uygun bir şekle getirileceklerdir.

Rebii Barkın arkadaşım sözleri arasında bir noktaya temas ettiler. Yapılacak işleri teferruatiyle bize söylemelidirler dedi. Yüksek Meclis takdir eder ki, Hükümet iktisadi teşekküller marifetiyle yeni tesisat kurma kararını aldığı zaman bunları ana hatları itibariyle gerek mucip sebepler lâyihasında, gerek kanunların müzakeresi esnasında komisyonlarda esaslı izahatta bulunur ve bulunmuştur. Burada arkadaşımın bahsettiği gibi de tayye ve teferrüatlı olarak ne yapacağımızın tesbiti öyle zannediyorum ki, mümkün değildir. Şüphesiz ki, Meclis, bize bu lâyihalarımızı kabul ederek yeni hamleler yapmağa imkân ve fırsat verdiği takdirde arzettiğim gibi huzurunuzda bu lâyihaların sevkine saik olan ve ana hatları itibariyle hazırlanmış olan programın tatbik safhasına geçmeden evvel bunların teferrüatını yalnız memleket dâhilindeki değil, memleket haricindeki büyük ihtisaslardan dahi istifade ederek karar vereceğiz. Ancak ondan sonra tatbikına geçeceğiz. Bahsettikleri gibi detay filân ve projelerini evvelden hazırlayıp 15 - 20 senelik bir programa bağlıyarak bir dosyaya koyup zamanı gelince tatbik etmeğe maddeten imkân yoktur. Kurulması derpiş edilen tesisleri ancak ana hatları ile, esasını tâyin suretiyle plâna bağlanabilir ve tatbik anları geldiği zaman o vakitki şartların icabına göre teferrüatı tesbit edilir ve bunda daima değişiklikler olabilir. Zaten başlanmış olan bir işin bitinciye kadar yüzde 100 katiyetle hesabının yapılması ve istilzam ettiği meblâğın belli olması bile mümkün değil iken böyle on, on beş senelik bir plâna başlanacak malî bir programın portesini şimdiden tâyin ve tesbit etmeğe imkân olmadığını zannediyorum ki, Yüksek Mecliste takdir eder. Bu bakımdan Milletin büyük fedakârlıklar pahasına bize kabulünüzle vereceği büyük meblâğları kullanırken başta Ekonomi Bakanlığı olduğu üzere bunları doğrudan doğruya sarfeden ve mesuliyetini de beraber taşıyan Bakanlarımızın ve müesseselerimizin vereceği sermayenin on parasını bile lüzumsuz yere sarfedilmemesine dikkat ederek en verimli ve en iyi şekilde kullanacaklarını huzurunuzda arz ve temin edebilirim.

BAŞKAN — Tasarının tümü hakkında başka mütalâa yoktur. Maddelere geçilmesini reye arzediyorum: Kabul edenler ... işaret etsinler ... Kabul etmiyenler ... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Etibank Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun

MADDE 1. — 14 . VI . 1935 tarihli ve 2805 sayılı Etibank Kanununun ikinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Etbankın itibari sermayesi 150 000 000 liradır. Bu miktar Hükümetin teklifi ve Devlet Ekonomi Kurumları Genel Kurulunun kararıyle iki katına kadar artırılabilir.

BAŞKAN — Madde hakkında bir önerge vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Birinci maddenin son fıkrası olan « bu miktar Hükümetin teklifi ve Devlet Ekonomi Kurumları Genel Kurulunun kararıyle iki katma kadar artırılabilir » in tayyını teklif ederim.

Bingöl
Feridun F. Düşünsel

BAŞKAN — Bütçe Komisyonu ne diyor?

BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ H. N. KEŞMİR (Tokat) — Muvafakat ediyoruz.

EKONOMİ BAKANI F. SİRMEN (Rize) — Muvafık.

BAŞKAN — Önergeyi Komisyon ve Hükümet kabul ediyor. Maddeyi bu şekilde tadil ederek tekrar okutuyorum.

MADDE 1. — 14 . VI . 1935 tarihli ve 2805 sayılı Etibank kanununun ikinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Etibankın itibari sermayesi 150 000 000 liradır.

BAŞAKN — Maddeyi bu şekilde reyinize arzediyorum: Kabul buyuranlar işaret buyursun... Etmiyenler ... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Aynı kanunun üçüncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Etibank, Bakanlar kurulu kararıyle faizli veya faizsiz ikramiyeli veya ikramyesiz kâra iştirakli veya iştiraksiz tahviller çıkarabileceği gibi onbeş seneye kadar vâdeli istikrazlar dahi yapabilir. Bunların tutarı bankanın itibari sermayesinin yarısını geçemez.

Maliye Bakanlığı bankanın çıkaracağı tahvillerle yapacağı istikrazlara 75 000 000 liraya kadar kefalete yetkilidir.

BAŞKAN — Madde hakkında mütalâa varmı?

BÜTEÇE Ko. SÖZCÜSÜ H. KEŞMİR (Tokad) — Efendim, bu ikinci maddenin son fıkrası değişecektir. « Maliye Bakanlığı bankanın çıkaracağı tahvillerle yapacağı istikrazlara kefalete yetkilidir ».

BAŞKAN — Maddenin son fıkrasını komisyonun istediği şekilde okutuyorum.

Maliye Bakanlığı bankanın çıkaracağı tahvillerle yapacağı istikrazlara kefalete yetkilidir.

Maddeyi bu şekilde oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Aynı kanunun sekizinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Hükümet, Etibanka gerekli sermayeyi:

A) Devlet bütçesine konulacak ödeneği ve Maliye Bakanlığının bulacağı avans ve kredilerden ayrılacak miktarı bankaya vermek (bu avans ve kredilerin itfası ve faizleri için verilmesi gerekli ödenekler her yıl bütçesine konur);

B) Bankanın senelik bilânçosunda gerçekleşen temettüü 16 ncı madde gereğince sermaye hesabına geçirmek;

C) Madenciliğe, elektrik istihsal, nakil ve dağıtma sanayiine, maden cevherleri ve taşocağı maddeleri ve elktrik malzemesi aletleri ve makineleriyle maden malzemesi ticaret ve sanayii ile ilgili işleri görmek maksadiyle kurulmuş olan ticari kurumlardaki Hükümetin katılma paylarını devretmek;

D) Terkedilmiş, mahlûl veya herhangi bir suretle olursa olsun Devlet veya Hükümete bağlı kurumlar eline geçmiş veya geçecek maden imtiyazlarını, maden ocağı imar ruhsat tezkerelerini, taşocağı ruhsatnamelerini, maden arama ve ilk istikşaf ruhsatnamelerini, elektrik istihsal, nakil ve dağıtma imtiyazlarını veya bu gibi imtiyazname, ruhsat tezkeresi, ruhsatname hisselerini ve bunlardan doğan bütün hakları ve menfaatları devretmek ve bunların devrinde ve keşfedilmiş madenlerin ihalesinde bu haklara bağlı olup kıymetlendirilmesi gereken arazi ve demirbaş eşyayı devretmek;

E) Terkedilmiş, mahlûl veya herhangi bir suretle Hükümete geçmiş ve Hükümetçe özel veya tüzelkişilere, icar veya iştirak suretiyle işlettirilmekte bulunmuş olan madelerin veya maden ocaklarının veya bunların hisselerinin getirmekte olduğu kâr hisselerini veya kira karşılıklarını devretmek;

F) Hükümet veya Hükümete bağlı kurumlar elinde bulunup iştigal konusunda işe yarayabilecek arazi veya demirbaş eşyayı aynı olarak vermek, suretiyle temin eder

Özel İdarelerle, belediyeler ve katma bütçeli idareler bu madde hükmünün dışındadır.

BAŞKAN — Mütalâa var mı?

Dr. O. Ş. ULUDAĞ (Konya) — «C» paragrafında bir kayıt var. Diyor ki: «Madenciliğe, elektrik istihsali...»

Elektrik hakkında bundan sonra bir kanun müzakere edeceğiz. Onun alacağı şekil malûm değildir. Binaenaleyh, bu kaydın burada şimdiden kabulü doğru olmaz.

C. S. BARLAS (Gazianteb) — Uludağ arkadaşıma hatırlatırım ki, buyurdukları hüküm halen mer'i bir hükümdür. Bundan sonra gelecek kanunun alacağı şekil ile alâkası yoktur. Yani Elektrik Etüd İdaresi İster Baymdırlık Bakanlığına, ister Ekonomi Bakanlığına bağlı olsun, 2805 sayılı kanunun 8 nci maddesi gereğince Elektrik Etüd İdaresinin yapacağı projeleri tahakkuk ettirmek Etibanka ait olacaktır. Binaenaleyh buyurdukları endişe mevzuubahis değildir.

Dr. O. Ş. ULUDAĞ (Konya) — Barlaş arkadaşımızın kayıtlarını biliyorum, yalnız şunu da biliyorum ki, Etibank Çatalağzı'nda büyük bir elektrik yapmak tasavvur ve hattâ yolundadır. Binaenaleyh bu bir emrivâki olursa zannederim bu, bundan sonra gelecek kanunda da ayrıca müessir olacaktır. Hiç olmazsa bu maddenin müzakeresini o kanundan sonraya bırakalım.

BÜTÇE KOMİSYONU RAPORTÖRRÜ H. N. KEŞMİR (Tokad) — Arkadaşlar, burada da vaziyet evvelki madde gibidir. Burada yalnız, komisyonca, değiştirilen (A) fıkrasıdır. Diğer fıkralar mevcut hükmün tekrarından ibarettir.

Sonra gelecek kanun Elektrik Etüd İdaresine aittir. Etüd İdaresi projeleri hazırlar, etüdünü yapar. Halbuki tatbik müessesesi, elektrik santrallerini kuracak olan müessese, Etibanktır.

Dr. O. Ş. ULUDAĞ (Konya) — Komisyondan bir sual soracağım.

Sualim şu olacaktır. Bundan sonra mütalâa edeceğimiz kanunda aksi netice elde edecek olursak bu madde bâki kalacak mı, kalmıyacak mı?

BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ H. N. KEŞMİR (Tokad) — Tabiî bu madde kalkacaktır.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge yoktur. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul buyuranlar... Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul buyouranlar... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının ikinci müzakeresi bitmiştir.

7. — Sümerbank sermayesinin artırılması hakkında kanun tasarısı ve Ekonomi, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları (1/499) [1]

BAŞKAN — tümü hakkında mütalâa var mı?

Dr. R. BARKIN (Zonguldak) — Arkadaşlar;, Etibankın sermayesinin tezyidi hakkındaki kanunun heyeti umumiyesi görüşülürken doğrudan doğruya bu kanunun şumulü dışında kalan noktalar hakkında beyanı fikretmekten içtinap etmiştim. Ama şu kadar varki, orada konuştuklarım ile şimdi arzedeceklerimin arasında bir merbutiyeti vardır. Binaenaleyh ben de burada usul bakımından iki kanun üzerinde ayrı ayrı konuşuyorsam da mâruzatımın hepsi bir kül teşkil eder.

Sümerbankın sermayesinin tezyidini istihdaf eden tasarının gerekçesini okurken, 1946 senesinin bütçe müzakeresinde yaptığım mâruzatım Yüksek Heyetçe tekrar hatırlanmasını rica ediyorum. Ozaman bendeniz bütün Devlet dairelerinin ne yapacaklarını tesbit eden, programlarını birbiriyle koordine edecek umumi bir plân heyetinin kurulmasını teklif etmiştim. Kasım Gülek arkadaşımız da burada aynı fikri müdafaa etti. Ben kendilerinin fikirlerine tamamen iştirak ederim. Umumi koordinasyon ve kalkınma pilânları yapılması çok zaruri olan işlerdendir. Bütçenin heyeti umumiyesi konuşulurken arzettiğim bu hususu tekrar ediyorum. Amerika'da Millet Meclisi üyeleri tarafından Cumhurbaşkanı etrafında 30 kişilik bir pilân heyeti teşkilinin tavsiye edildiği ajanslarda yazılmıştır. Bilmiyorum, Amerika'da bu kabul olundu mu? Fakat zannediyorum ki, kabul olunmak üzeredir. Fransa'da Millî Ekonomi Meclisi diye bir meclis bu vazifeyi yapar. Bizim de böyle bir plân heyetine ihtiyacımız vardır. Bu heyet sanayi plânlarını hazırlar ve Devlet daireleri arasında koordinasyon temin eder. Bu heyetin ihdası çok zaruridir.

Arkadaşlar; bu kürsüde Ulaştırma Bakanı-

[1] *61 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*

mız, Devlet Denizyolları bütçesinin müzakeresi sırasında, buyurmuşlardı ki, deniz vasıtalarımız hacminin yüzde 80 nini kömür nakliyatı ve % 20 sini de direk vesair malzeme nakliyatı işgal ediyormuş. Demek ki, aşağı yuakrı yüzde 80 nini kömür işgal ediyor ve başka nakliyata az yer kalıyor. Şimdi Sümerbankın sermayesi tezyid olunacak ve bir takım tesisler yeniden kurulacak. Bunların hepsinin başında kömür geldiğine göre bu kömür nereden nakledilecek, nereden gelecektir? Tesisler yapılabilir. Bazı ekonomi inkişafımızda bazı şubelerimizde bir takım zararlar tevellüd edebilir. Bu elan görülmektedir. Meselâ geçen gün Erzurum mebuslariyla görüşürken, Erzurumdan 20 bin kadar koyun nakledilemiyormuş, Devlet Demiryollarında kâfi vagon yokmuş. Tel çekmişler, şikâyet ediyorlar. Münakalât hacmi kâfi gelmiyor. Yarın bu tesisler kurulursa onlar için lâzımgelen ham madde, sonra mamul maddelerin artan naklini nasıl sağlıyacağız? Bu evvelâ münakalât işlerimizi yakından alâkadar eder, gerek deniz kerek kara nakliyatını. Ondan sonra bayındırlık işlerinin bunlarla mütevazi olarak yapılması lâzımdır. Binaenaleyh yalnız bir sanayi kalkınması mücerred olarak yurd içinde kabili tasavvur değildir. Bunu muhakkak Hükümetin diğer mesai kollarıyla bir arada koordine bir halde yürümesi lâzımdır. Bu olmayınca verimli bir netice alınamıyacağını zannediyorum. Onun için tekrar arzediyorum, bir heyet, bilmiyorum nasıl münasip ise bir şekil bulunsun, Hükümet buna taraftar olursa bunun üzerinde düşünülebilir. Umumi bir koordinasyon kalkınma plânının yapılması muhakkak lâzımdır. Hatta beklenirdi ki, evvelâ bu endüstri plânımız ortaya konsun, bilelim. Gerçi Ekonomi Bakanı şunu şunu yapacağız diyorlar amma bunlar bütçe müzakerelerinde veya koridorlarda söylenen şeylerdir. Bunlar bize, Meclise plân halinde verilmelidir ki, herkes okusun, anlasın. Ancak bu programlar, plânlar yapıldıktan sonradır ki, sermaye tezyidi için Hükümet gelsin Meclisten talepte bulunsun. Evvelâ yapılması lâzımgelen ve henüz yapılmamış olan şeyler şimdi de yapılabilir. Amma ne kadar erken yapılırsa okadar kârlıdır. Onun için Hükümetten bilhassa bunu rica ediyorum, yani tehlikeli mevzular üzerinde yeni bir finasman politikası yapıyoruz. Bu politikanın muvaffakiyete müncer olması için verimli çalışması lâzımdır. Verimli çalışmak için de bütün Hükümet daireleri arasında sıkı bir koordinasyon lâzımdır. Yalnız bununla da değil, bu bizim ittihaz edeceğimiz kararlar üzerinde tatbik edilecek program üzerinde işçilerin, sanayi erbabının fikirleri alınarak iş hayatı içinde gezilerek, görülerek, bunları Ankaraya, merkeze getirerek koordine bir plânı yapmak lâzımdır. Olmazsa yarın çok sıkıntılı vaziyete düşariz. Bunun için Hükümetten tekrar buradan ehemmiyetle rica ediyorum. Bu plânı yakın zamanda getirsin böyle bir teşkilâtın biran evvel yapılmasını tekrar bu kürsüden ehemmiyetle rica ederim.

S. İÇÖZ (Yozgad) — Evvelâ bir sual müsaade buyurun; ondan sonra sözlerimi arzederim.

BAŞKAN — Buyurun.

S. İÇÖZ (Yozgad) — Beş senelik sanayi programına giren fabrikalar nelerdir? Bunu lûtfetsinler, ondan sonra mâruzatta bulunacağım.

EKONOMİ BAKANI F. SİRMEN (Rize) — Arkadaşlar; Rebii Barkın arkadaşımız ziraati ile, ulaştırmasiyle, hattâ ticaret, sanayi ve maadini ile beraber Devletin kalkınma yolunda yapacağı işlere ait alacağı bütün kararları hazırlama mercii olarak bir etüd ve plân dairesi kurulması lüzumundan bahsettiler. Biz bu mahiyette, kendilerinin bahsettikleri şekilde bir etüd ve plân dairesinin kurulmasının faydalı olacağı kanaatında değiliz. Bizim tasavvur ettiğimiz etüd ve plân dairesi memleket sanayi ve maden işlerinin etüd ve ana plânlarını hazırlıyacak bir etüd ve plân dairesidir. Daha açık bir ifade ile Ekonomi Bakanlığının ve ona bağlı müesseselerin mevzuu içine giren veya diğer Bakanlıklara bağlı bulunan ve fakat asli karakteri itibariyle sanayi ve maden işletmesi sayılabilecek olan tesisleriyle memlekette hüsnü teşebbüsle kurulacak olan bu mahiyetteki sınai müesseselerin kuruluşu esaslarını hazırlamak plân ve etüdlerini yapmak üzere bir daire kurulması lüzumuna kaniiz.

Esasen yarım saat evvel Yüksek Meclisin kabul buyurmuş olduğu Teşkilât Kanununda bu istikamette bir genişlik salâhiyetini Bakanlığa vermiş bulunmaktasınız.

Arzettiğim gibi geniş mânasında iktisadi kalkınma ile alâkalı ve birbirini tamamlayıcı olmakla beraber Devletin diğer salâhiyetli organlarının yani muhtelif Bakanlıkların faaliyet sahasına giren işlerin etüdlerini bir mercide top-

lamak mümkün değildir ve doğru da değildir. Bu her Bakanlığın teknik şubelerinde hazırlanır ve diğer Bakanlıklar mevzuuna giren işlerle bağlantısı Bakanlıklar arası kurulacak komisyonlarda yapılır ve nihai şeklini Hükümet kararı olarak alır.

Arkadaşımızın sözlerinden Bakanlığın teşkilâtı ve yetkisi üzerinde herhangi bir Bakanlığa bağlı olmıyacak surette Devletin ekonomik işlerini tertipliyecek salâhiyetli bir etüd ve plân dairesi istiyorlar gibi geldi. Eğer bu mânada ise, Hükümetin görüşü bu kısımda müspet değildir.

Sırrı İçöz arkadaşımız, Sümerbank sermayesinin tezyidi ile neler yapmak istediğimiz hakkında izahat istediler. Kendilerine kısaca mâruzatta bulunayım.

Demin Etibank Kanunu vesilesiyle de arzettiğim gibi memleketin sınai kalkınması mevzuunda yapılması lâzımgelen işler hakkında sanayiin muhtelif kollarına göre hazırlanmış ve hazırlanmakta olan plânlarımız vardır. Şimdi sermaye tezyidi suretiyle tahakkuk ettirmeyi tasarladığımız kısımlar bu ana plânların ufak cüzülerini teşkil etmektedir. Hükümetiniz şimdi istediği salâhiyetle girişmek kararında olduğu tesisler, dış kredi temin edilsin edilmesin memleketin iç ve normal kaynaklariyle behemehal yapılması lüzumuna kani olduğu işlere aittir. Bunların biraz evvel bahsettiğim gibi yarısından fazlası mevcut tesislerimizin itmamına ve daha verimli çalışmalarına tallûk etmektedir. Sümerbank câmiası için bu bakımdan toplu olarak kısaca arzetmek lâzımgelirse kimya endüstrisi için yeniden tasarladığımız dört fabrika için 15 milyona yakın bir meblâğa ihtiyaç vardır. O da azot, soda, göztaşı ve sülfrik karbon fabrikasıdır ki, bu son ikisi ufak tesislerdir.

Toprak endüstrisi için bu yeni plânda ancak altı milyon liraya yaklaşan bir kısım derpiş etmiş bulunuyoruz. O da yarınki harb bitimi neticesi memleketin büyük imar hareketine geçeceğini tahmin ederek Sivas fabrikamızı bilhassa Şark ve Orta - Anadolu'nun çimento ihtiyacını tamamen karşılar hale getirmek için, esas bina vaziyeti müsait olduğundan, oraya ufacık bir çimento döner dolabı koyarak bugünkü tesisimizi iki misline çıkarmak istiyoruz. Derpiş edilen ilâvenin daha ucuza çimento istihsali bakımından büyük faydası olacağı muhakkaktır.

Bu arada eternit mevzuunu ele almak istiyorduk. Bütçe Komisyonundan bize yapılan ilham üzerine bunun üzerinde yeniden tetkiklerimizi yapıp katî kararımızı bilâhara vereceğiz.

Sellüloz tesislerindeki noksanımızı tamamlamakla beraber, yine Yüce Heyetin muhterem âzası bilirler ki bizim sellüloz müessesemiz için lâzım olan lâdin ağaçlarının bulunduğu Borçka civarında mihanikî hamur tesisi kurmağa karar vermiş bulunuyoruz. O da İzmit sellüloz fabrikası mütemmim tesislerine eklenecektir. Bu da Borçka'da kurulacaktır.

Mensucat sanayiimizde noksanlarımız hepinizin bildiği gibi daha ziyade pamuk iplikleri tesislerinin eksikliğinde tezahür etmektedir. Bu bakımdan 40 000 iğe yaklaşan birkaç iplik fabrikası kurmağı düşündüğümüz gibi, 500 tezgâhlı ayrıca dokuma fabrikası kurmağı da düşünüyoruz.

Sonra bildiğiniz gibi Kastamonu ve Tosya civarında başladığımız kendir soyma tesisatının ikincisi yapılacaktır. Kendir üzerinde iplik ve dokumayı da tamamlıyacağız.

Yün ipliği sıkıntımız da pamuk ipliği derecesine yakın bir vaziyet gösterdiği için, 6 000 iğlik yün ipliği tesisini kurmayı da derpiş etmiş bulunuyoruz. Sonra yeni vereceğiniz malî imkânlarla, memlekette henüz Devlet eliyle geliştirmeğe fırsat ve imkân bulamadığımız makine endüstrisine de bir başlangıç olarak girmek kararındayız. Bundan başka Karabük'ün zaruri addettiğimiz bazı mütemmim tesislerinin ikmalinde de bu plânda geniş yer verilmiştir. Bildiğiniz gibi Karabük'ün bugünkü hali asla rantabl çalışabilecek bir vaziyette değildir. Karabük bugün memleketin büyük ihtiyacı olan ince nevi demirleri verecek tesisten mahrum bir vaziyettedir. Bugün memlekette çelik boru yapamıyoruz. Bu da memleketin büyük bir ihtiyacı halinde karşımıza çıkmış bulunmaktadır. Arzettiğim gibi Karabük'ün daha ince demir ve beton çubuğu ve filmaşin verebilecek tesislerle takviyesi ve saç, teneke yapabilecek kısımların da ilâvesi, çelik boru tesisinin yapılması ve hususi çelik fabrikası gibi işler için bu 35 milyon lira sarfını derpiş etmiş bulunmaktayız. Bu arzettiğim tesislerin umumiyet itibariyle mahiyetlerine bakılırsa görülür ki, programımız daha ziyade kurmuş olduğumuz ve fakat tamamlayamamış bulunduğumuz tesislerin kurulmasını istihdaf etmektedir. Sanayiin ana kollarına mütenazır

olarak hazırladığımız geniş plânların tatbiki ise bütçenin umumi müzakeresi sırasında Hükümet adına beyan edildiği üzere dışarıdan teminini ümit ettiğimiz kredilerin miktarına bağlı olarak ve bu arzettiklerimin haricinde olarak, şimdilik intizar halindedir. Amma şimdi izah ettiğim ilk plânda terpiş edilen tesisleri, dışarıdan kredi temin edelim veya etmiyelim, millî kaynaklarımızla behemehal kurmak kararındayız. . Diğer bazı ufak tefek huzurunuzda arza değmiyecek tesisler vardır ki, zamanınızı almamak için söylemiyorum.

İ. ARUKAN (Eskişehir) — Bir sual rica edeceğim.

Efendim, Karabük'te yapılacak tesisattan bahsederken ray ve traversten bahsetmediler, acaba onlar da mevzuubahis midir?

EKONOMİ BAKANI F. SİRMEN (Rize) — Efendim, bildiğiniz gibi Karabük ray yapmaktadır. Karabük'ün bugünkü hadde mamûl istihsali 50 000 tondur. İngilizlerle son yaptığımız anlaşma neticesi bu yüz bin tonu zaten bulacaktır. Bunun anlaşması da esasen İngilizlerle yapılmış denilebilecek bir hale gelmiştir. Karabük'ün bu esas dâhilinde haddahane verimi 100 bin tona çıktığı gün bugünkü ölçünün çok üstünde Devlet Demiryollarının ve Nafıanın ray ihtiyacını karşılamak imkânını bulacağız. Bugün memleket ihtiyacı olarak karşılayamadığımız küçük hadde kısmına gelince onun üzerinde de az çok esaslı plânlar hazırlanmışdır. Bunun teferruatı tesbit edilerek yakında bir firmaya verilecektir. Nihai etüdü tamamlamak üzereyiz. Bunun istilzam ettiği masrafın, ilk mamûlâta göre, 600 000 sterlini bulacağı anlaşılmaktadır. Bu takdirde memleketin demir ihtiyacı daha geniş ölçüde karşılanmış olacaktır.

Harb başladığı 1939 da memleketin mamûl demir ihtiyacı daha doğrusu sarfiyatı 150 bin ton idi. Bizim müstakbel büyük plânımız da bunu 275 bin ton olarak hesap ettik.

Yalnız Karabük'ün bu şekilde bize madde mamulü verebilmesi için - yüksek fırınlar kısmı hariç - çelikhanelerinin takviyesi ve haddehanesinin ona göre genişletilmesi lâzımgeliyor.

Yalnız bunlarla da olmuyor. Bunlara gerekli gazın temini icabediyor ki, asıl büyük mesele olarak karşımıza bu çıkıyor.

Bu büyük plânın tahakkuk ettirilmesi için arzettiğim malî kaynaklarımız ile lâzım olan maddi imkâna malik bulunmuyoruz.

Bundan başka bu plânın tahakkuk ettirilmesi için Ereğli limanımızın yaptırılması Karabük - Ereğli arasında yeni hattın inşası, hatta Divriki ile Karabük arasında şimal hattı dediğimiz demir yolumuzun inşası lâzımgelir.

Bunları yapmadan bu plânları tahakkuk ettirsek bile bugünkü vaziyeti ile münakale cihazımız kalırsa bunları yürütmek imkânı maddisi yoktur. Onun için ilk beş senelik ve kendi kendimize behemehal yapmağa karar verdiğimiz mevzu içinde Karabük'ün müstakbel ve çok ileri inkişafını derpiş etmektir. Dışarıdan bulacağımız kredi tahakkuk ederse o meyanda, Maliye Bakanının da bütçe konuşmaları sırasında Yüksek Meclise arzettiği gibi, onun mühim bir kısmının belki sanayi müesseseleri kısmına ayrılan kadar ulaştırma işlerine de tahsis edilecektir. Bu suretle de kara ve deniz nakil cihazlarımızı takviye etmiş bulunacağız. Bu ancak ikisi birden derpiş edilip yürütülecek işlerdendir.

İ. ARVAS (Van) — Efendim, soda fabrikasından bahis buyurdunuz. Van gölünden tabiî soda çıkar. Bendeniz bu fabrikanın bilhassa Van'da yapılmasını rica ederim. Bu suretle hem zelzeleden yıkılmış olan şehirin imarına yardım edilmiş olur. Bir taraftan da oraya yol gidiyor. Bu hususdaki fikrinizi öğrenmek istiyorum.

EKONOMİ B. F. SİRMEN (Rize) — Efendim, Van gölü suyunun mürekkebatı bakımından hakikaten arkadaşımızın bahsettiği şekilde bir imkân mevcut olduğunu evvelce yapılmış olan etüdler de bize göstermektedir. Yalnız arkadaşlar bir sanayi müessesesi kurulurken ilerdeki vaziyete göre de bütün şartları çâmi bir yerde kurulması lâzımdır. Van havalisinde ucuz enerji temin etmek ve istihsal edilecek sodayı büyük merkezlere nakletmek bakımından yani umumi mânasiyle istisadi icap ve şartlar bakımından bugünkü durumumuz itibariyle Van'da böyle bir tesisin kurulmasını kısa bir zamanda kabili tahakkuk görmekteyiz. Sonra endüstri için temel maddelerdendir. Bu ilk beş senelik plânda nazara alınmışken şimdiye kadar tahakkuk ettirilememiştir. Soda fabrikası belki Bandırma'da ve havalisinde veya İzmit'te kurulacaktır. Fakat şimdi yüzde yüz katiyetle nerede kurulacağını arzedemem.

Bu bakımdan şimdi huzurunuzda soda sanayiinin nerede kurulacağını yüzde yüz bir kati-

yetle ifade edemiyorum. Fakat Vangölünden 25 kilometrelik kanal açılarak şut temin ederek enerji istihsaline imkân olduğu da söylenmektedir. Ancak arkadaşlar bizim büyük masraflara girmeden de enerji elde edecek şütlerimiz memleketin başka taraflarında varken ve kurduğumuz yerlerde istihsal edeceğimiz enerjiyi behemehal sarfedecek diğer endüstri mevzuları da mevcutken bu gibi tesisleri memleketin herhangi bir yerinde masraflar yaparak kurmayı uygun bulmamaktayız. Bunu israf addetmekteyiz. Onun içindir ki, bugüne ait olmak üzere soda sanayiini Van'a götürmek imkânını bulamadık. Kuracağımız tesisin kabiliyeti bakımından memleketin aşağı yukarı bugünkü ihtiyacına cevap verecek mahiyettedir. Ancak endüstri ihtiyacımız daha büyürse o zaman belki Van'a da gelmek imkânı hâsıl olacaktır.

S. İÇÖZ (Yozgad) — Aziz arkadaşlar, memleketimiz bir tiftik memleketidir. 63 vilâyette azçok bulunmakla beraber bilhassa 30 vilâyette kesafetle mevcuttur, başta Ankara olmak üzere.

Harpten evvel kilosu 2 - 3 liraya satılan tiftiğin kilosu bugün maalesef 120 kuruş arasındadır. Fiyatın bu düşüklüğü, yetiştiricinin neşesini kaçırmıştır. Altı senelik stok tüccarın elinde mevcuttur. Bunlar maalesef depolarda güvelere yem olmakta, tüccar ve yetiştiriciler çok zarar etmektedirler.

1930 - 1932 senelerinde 1 800 000 raddesinde olan tiftik ufak bir alâka ile bugün 4 milyona yaklaştığı halde son senelerde gene inhitata başlamıştır. Bundan evvelki beş senelik sanayi programında gönül istiyordu ki, bu tiftik mevzuu da içine alınsın. Fakat bu program daha evvelden tesbit edilmiş olduğu için, müracaatımızda bilâhare ikinci programda dâhil edileceği hakkında cevap verilmişti. Şimdi muhterem vekilimizin ifadesinden anlıyorum ki, yine bu tiftik mevzuu ele alınmamıştır. Yalnız ufak bir işaretinden bir neşe duydum. O da maddei iptidaiyesi memleketimizde mevcut olan şeyler nazarı dikkate alınacakmış. Bursa'da bir Merinos fabrikası vardır. Bunun maddei iptidaiyesi malûmu âliniz olduğu üzere merinostur. Biz bu fabrikaya geçen sene 6 ton tiftik gönderdik. Fakat maalesef işlenemedi, yapılamadı, kendileri de itiraf ediyorlar bu tesisle tiftik yapılamıyor, tiftik için müstakil bir sanayi ve fabrika ister diyorlar. Arkadaşlar, Ankara bir tiftik yuvasıdır, fabrika yapmağa da müsaittir. Rica ediyorum muhterem Bakanımızdan, bu tiftik işini beş senelik programa alsınlar, şayet programa girmezse bu nesil sönecektir. Bu hususta bir takrir takdim ediyorum. Kabulünü alâkalı Bakanlardan ve Heyeti Umumiyeden bilhassa istirham ederim.

BAŞKAN — Fahri Ecevit.

Dr. F. ECEVİD (Kastamonu) — Değerli arkadaşlarım, yüksek huzurunuzda ben de Sırrı İçöz arkadaşın temas ettiği tiftik mevzuuna kısaca temas edeceğim.

Memleketimizde üç buçuk milyon tiftiğimiz vardır. Yıllarca bu tiftiğimiz mütemadiyen mahsul vermekte devam edecektir. Bu mahsul memlekette yığılıp kalmaktadır. Biz bunlara kullanma sahası açabiliriz. Yalnız memlekette tiftiği iplik haline getirmek için tesis lâzımdır. İstihlâk sahasını bulmak kolaydır, zannediyorum, kadife yapılabilir, hem de engüzeli. Otübüslerde, otomobillerde, hatta trende, hatta gemilerde bu kumaşlardan istifade edilebilir ve bütün memleket de istifade eder. Döşemelik olur, leyli mekteplerde talebeye elbise olarak verilebilir, hatta askerî hizmette, askerî elbiselerde kullanılır. Bazı arkadaşlarımın üzerinde tiftikten yapılmış - Hepimiz bu arkadaşları tanıyoruz - paltolar gördük, fevkalâde nefis ve gösterişlidir. Memlekette bu tiftiğin istihlâki herzaman çoğalabilir. Başkaları bizden tiftik almak istemiyorlar. Geçen gün Haldun Sarhan arkadaşımız radyoda konuştu. Cenubî Afrika'da İngilizlerin 2 milyon tiftiği vardır. Bizde 3,5 milyon var. Hem de tiftikleri daha iyidir, daha güzeldir, daha parlaktır. Binaenaleyh biz bir fabrika kurduktan sonra memlekette istihlâk sahasına bunu kolaylıkla ve rahatlıkla sevkedebiliriz. Bizim Kastamonu da bir tiftik memleketidir. Orada da bununla meşgul olan halkın refahına, kalkınmasına çok yardım eder. Sırrı İçöz arkadaşım gibi, Ekonomi Bakanımızdan ben de rica ediyorum, bize tiftiği iplik yapacak bir fabrika kursun.

Dr. R. BARKIN (Zonguldak) — Efendim; Sayın Ekonomi Bakanı benim icra salâhiyetini haiz bir teşekkül kurulmasını istediğim yolunda bir kanaata varmışlar. Halbuki arkadaşlar, ben icra mesuliyetini taşıyan Hükümet teşkilâtının üstünde bir organ şekli düşünmedim. Fikirlerimi 1946 bütçesinin heyeti umumiyesinin müzakeresinde tafsilen arzetmiştim, Burada kiy-

metli vakitlerinizi zayi etmemek için bu tafsilâttan içtinap ettim. Şimdi lüzum görüyorum, müsaadenizle kısaca arzedeyim; bütçe müzakeresinde demiştim ki; Devletin vazifeleri çok artmıştır, Bakanlıkların işleri gayet ağırdır, Devlet teşkilâtının dışından bir plân heyeti kurulması çok faydalı olabilir. Bu suretle çalışmalar verimli neticeler verebilir. Nitekim evvelce de Âli iktisat meclisi diye bir teşkilât vardı ve bunun çalışmalarından memleket için büyük faydalar elde edildi. Bendeniz buna benzer bir teşkilât kurulmasına, ekonomi konseyi kurulmasını istiyorum. Bu Konseyin mütalâaları şüphesiz iştişari mahiyette olacaktır. Yani icrai mesuliyet Hükümettedir, bu konseye esasen böyle bir salâhiyet verilmez ve verilse dahi konsey bunu kabul etmez. Şimdi mevcut ve çok faydalı çalışmaları görülen Umumi Murakabe Heyeti benim bu tasavvur ettiğim konseyin bir parçası olabilir. Bunun faaliyetinden hem biz faydalanıyoruz hem de icra organları faydalanırlar. Milyonlar sarfı ile kurulan tesislerin iç yüzünü bize Umumi Murakabe Heyetinin değerli raporları göstermektedir. Bundan müstağni kalamayız. Bu, hiç bir vakit icrai bir mahiyette değildir. Katî hükümler vermez. Evvelâ işi tesbit ettikten sonra tavsiye mahiyetinde bazı kararlar verir. Bunlar, sırf istişari ve tavsiye mahiyetindedir. Binaenaleyh böyle bir organın tesisinde hem biz hem de Hükümet çok faydalı neticeler elde ederiz. Bilhassa Ekonomi Bakanlığının işini çok azaltması dolayısiyle böyle bir konseyin teşkiline ümidderim ki, bizzat Ekonomi Bakanı taraftardır, veya taraftar olması lâzım gelir.

Diğer devletler de bunu yapmışlardır. İcrai veya istişari mahiyette olup olmadığını bilemiyorum. Fakat işin bünyesi icrai mahiyette bir konseyin teşkiline zaten müsait değildir. Devletimizin kuruluşu zaten bu işe müsait değildir. Bu plân heyeti düşünür taşınır memleketin her tarafından malûmat toplar, kendisine verilecek geniş bir raportör ve müşavirler heyetiyle memleketin her sahasında tetkikatta bulunur. Aldığımız kararlar üzerinde tatbik edilecekleri eder. Sanayi erbabı, orta endüstürü erbabı, şu veya bu gibi iş erbabıyla temas eder, bunların temayül ve dileklerini merkeze aksettirir nihayet bu çalışmalar bir takım istişari kararlar halinde tebellür eder. Hükümet eğer bunu halin icaplarına muvafık bulursa tatbik eder bulmazsa etmez. Zannediyorum ki, bu her halde faydalı bir teşekkül olacaktır. Bunu izahtan maksadım, fikrimin bugünkü Hükümetin dışında ve fevkında icra vazifesiyle mükellef geniş bir organ kurmak olmadığıdır. Eski Âli İktisat Meclisi gibi ve bugünün şartlarına uydurularak ve tevsi edilerek kurulmuş bir teşekkül olacaktır. Hükümeti icabında tenvir edecektir. Bugünkü Yüksek Murakabe Heyetinin biraz genişi olacaktır. Bu bizi tenvir eden bir konsey olacaktır. Bugün mevcut umumi Murakabe Heyetinin genişletilmiş bir seklidir. Başvekâlete bağlı olması ezher cihet faydalıdır. Daha selâmeti fikirle çalışırlar. Bu maksadımı açıklamak için kürsüye geldim ve kıymetli vaktinizi aldım.

C. DURSUNOĞLU (Kars) — Kısaca iki şey arzedeceğim. Bundan iki üç hafta evvel Sayın Başbakanımız burada söyledikleri bir nutukta, buyurmuşlardı ki Yüksek yaylanın çocuklarını diğer iklimlerin çocuklarının refahına yetiştirmek için fabrikaları buralarda kuracağız. Hakikaten vahdet bunları aynı seviyeye getirmekle mümkün olacaktır. Sayın Ekonomi Bakanımız getirdiği kanun projesinde memleketin çok acele işlerinden olan ve hakikaten gıda endüstirisine taalluk eden et kombinaları işi, dışarıya vaktiyle İktisat Vekâletinden taşdığına bir habere göre, önümüzdeki yıllar içerisinde başlanacak deniliyordu. Fakat gelen tasarıda ben buna dair en küçük bir işaret dahi görmedim. Her sene takriben Erzurum'dan 400 - 600 bin koyun naklediliyor. Bunun bizim elimizdeki vesaiti nakliyeye ne kadar büyük bir yük olduğunu arkadaşlarım çeşitli zamanlarda ve muhtelif vesilelerle anlattılar. Bunun için ben bunun üzerinde durmıyorum.

Ekonomi Bakanlığından ricam, acaba kısa zamanda bu işe başlıyabilirler mi? Hem ulaştırma araçlarımızı bu yükten kurtarmak hem de memleketin her tarafına iyi gıdayı muayyen ve kısa bir zamanda yetiştirebilmek için bu işe başlıyacaklar mı başlıyamıyacaklar mı?

İkinci ricam da şu olacak: Kendileri buyurdular ki, bu defa başlıyacağımız işler arasında bir yünlü mensucat işi vardır. Acaba bu yünlü mensucat işini, arkadaşlarımın da teklif buyurdukları gibi, herşeyi yerli yerinde olmak bakımından her şeyi yerli yerinde kurmak bakımından buna uygun olarak nerede tesis edecek-

ler ve Şarkta bu işe mümkün mertebe erken başlarlarsa, Başbakanımızın öne sürdüğü refah seviyesinin artırılması işi de kendiliğinden hâsıl olacaktır. Bu iki cihetin cevabını lûtfetmesini rica ederim.

BAŞKAN — İhsan Gürak.

İ. GÜRAK (Giresun) — Bir sual soracaktım. Ekonomi Bakanı, beyanları arasında dediler ki, kâğıt hamur fabrikasını Borçka'da kuracağız. Bunun için icabeden lâdin ağaçlarının o mıntakada bol bulunduğunu söylediler. Halbuki Ordu'dan Borçka'ya kadar olan Karadeniz mailesi tamamen lâdin ormanlariyle doludur. Bendenizin temas ettiğim, gerek Devlet Orman İşletmeleri mütehassısları ve gerekse diğer mütehassıs arkadaşlarım bu bölgenin tam merkezinde meselâ Aksu deresinin mansabında kurulacak hamur fabrikasının iktisadi şartlara en uygun olduğunu söylüyorlar. Acaba bunun etüdü yapılmışta Borçka en müsait yer olarak tesbit mi edilmiştir? Bunu öğrenmek istiyorum.

EKONOMİ BAKANI F. SİRMEN (Rize) — Arkadaşlar, evvelâ sözüme Rebii Barkın arkadaşımın temas ettiği etüd ve plân dairesi mevzuundan başlıyacağım. Devlet kendisine mevdu vazifeleri mahiyeti itibariyle ayırarak icra organları olan Bakanlıklar marifetiyle yürütür. Her bir Bakanlığın umumi yetkisi içine giren işleri dağıtmamak ve uzaktan ve yakından alâkası olduğundan bahsile diğer Bakanlıklara verilmesinin doğru olmadığı kanaatındayız. Binaenaleyh umumi istikametimiz budur. Bu mahiyette bazı işler, müteferrik Bakanlıklar arasında dağıtılmış ise bunları yetkili Bakanlıkta toplamak lâzımgeldiği kanaatındayız. Bu sebeple Devlet eliyle kurulmuş ve işletilmekte olan ve mahiyeti asliyeleri itibariyle endüstri mefhumuna giren bütün tesisleri peyderpey Ekonomi Bakanlığına bağlamak niyetindeyiz. Şüphesiz bu işleri aksatmadan yürütebilmek kayıt ve şartiyle binaenaleyh tedricen.

Bu mülâhaza ile dir ki biraz sonra huzurunuzda müzakeresi yapılacak olan Elektrik Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığına bağlanması düşünüldüğü gibi bütçenin heyeti umumiyesi görüşüldüğü esnada sayın Millî Savunma Bakanının da bahsettiği gibi, askerî fabrikaları da Ekonomi Bakanlığına bağlamak istiyoruz. Yarın Tekel, Tarım ve Ulaştırma Bakanlıklarının elinde bulunan bu mahiyetteki endüstri tesislerini de peyderpey alacağız ve bu suretle Ekonomi Bakanlığı kendi kuruluşu kanundaki yetkilerine uygun olarak sınai mahiyette işletmelerin tek mercii olacaktır. Bir mukayese yapmak caiz olursa, tıpkı Millî Eğitim Bakanlığında, müteferrik, diğer bakanlıkların bu mevzuuna giren işlerini nasıl toplamışsak, Ekonomi Bakanlığında da bu mevzua giren işleri toplıyacağız. İş böyle olunca bir etüd ve plân dairesinin bu arzettiğim mânadaki tabiî mercii şüphesiz ki, Ekonomi Bakanlığı olmak lâzımdır.

Sonra, arkadaşım bugünkü Umumi Murakabe Heyetinin etüd ve plân dairesinin bir cüzünü teşkil etmek gibi bir vaziyet alabileceğinden de bahsettiler. Etüd başkadır, işletme başkadır, murakabe başkadır. Binaenaleyh murakabeyi yapan organla etüdü yapacak organı birleştirirsek işleri büsbütün keşmekeş içinde bırakmış oluruz. Binaenaleyh bu işleri arzettiğim gibi Bakanlığın bugünkü bünyesinde mevcut bulunan etüd ve tetkik kurulu her ne kadar tamamen yapabilecek vaziyette değil ise de demin de kısaca arzettiğim gibi şimdi kabul edilen yeni teşkilât kanunundaki değişikliklerle bize bahşettiğiniz imkânlar nispetinde bu heyeti takviye edeceğiz ve birkaç sene sonra vaziyet müsait olduğu takdirde etüd ve plân dairemizi umumi müstakbel bir etüd enstitüsü haline getireceğiz ve bu suretle memleket dâhilinde hususi, resmî bilumum sınai ve maadin işlerimizin denetleme, ve murakabe ve istikâmetini tâyin etmekle mükellef kıldığımız Ekonomi Bakanlığına bağlı olacak bu müessese gerek Devlet eli ile, gerek hususi teşebbüş marifetiyle kurulacak olsun memlekette tesis edilecek olan bu mahiyetteki müesseselerin kuruluş şekil ve mahiyetleri hakkında karar alacak bir etüd mercii olacaktır.

Bu arzettiklerimin dışındaki ve üstünde kalan işler için müşterek mesai, şüphesiz ki çok faydalıdır. Bu olsa daimi mahiyette değil de zaman, zaman büyük mevzularda hamle ve hareket yapılmak anı geldiği zaman müşterek mesaiyi tevhit edici ve daha yukardan tetkik edici bir heyet şeklinde düşünülebilir ki bunun adı Şûra veya kongre olabilir.

Fakat bahsettikleri şekilde murakabayı nefsinde toplayacak ufak tefek plânları hazırlayacak, Başbakanlığa bağlı, aynı zamanda zirai, işlerle uğraşacak, ulaştırma tesislerini tetkik edecek ticari işlerle uğraşacak ve doğrudan doğ-

ruya ensdüstri ve maden işlerinde karar verecek bir etüd ve plân dairesinin kurulması bizce faydalı bir mahiyet arzedemez.

Sırrı İçöz ve onu teyiden Ecevit arkadaşımızın bahsettiği tiftik işine gelince Yüksek heyetiniz, yine Sayın Sırrı İçöz arkadaşın bir takriri üzerine yaptığım bir açıklama ile muttalidir ki, memleketimizde istihsal edilen tiftik yekûnu eğer rakam hatırımda doğru kaldıysa 6 - 7 bin ton raddesindedir. Bu 6 - 7 bin ton raddesindeki tiftikleri memleket dâhilinde gerek iplik ve gerek dokuma halinde imal ederek tamamen bu memleketin içinde sarf ve istihlâki maddeten mümkün değildir. Bugün hakikaten ince tiftik ipliği olmaması dolayısiyle memlekette bir kısım tiftik sarf ve istihlâk edilememektedir. Bunda arkadaşımla mutabıkım. Yalnız 6 - 7 bin tonluk bir hacim ki bütün yünlü endüstrimiz 15 bin ton raddesindedir. Bütün bu miktarı işleyecek tiftik üzerine müesses bir endüstri kurduğumuz takdirde karşımıza tiftik ihraç müşkilâtı gibi bu seferde mamûl tiftik ihracı müşkülâtı çıkacaktır. Her ne kadar memleket dâhilinde yetişen ham maddeleri kıymetlendirmek sanayileşme esaslarımızın temilidir. Sanayileşmekte nazara aldığımız esaslar arasında vatandaşların ana ihtiyaçları yanında ham mddelerin kıymetlendirilmesi de vardır. Bu bakımdan tiftik birinci plânda ele almağa değer. Fakat Türkiye sanayiinin bugünkü ölçüsü gözönüne alınınca memleketin umumi menfaati memleket içinde yetişen hepsi memleket içinde sarf ve istihlâk edilen şeyler için ayarlanmış olmaktadır. Bakanlığın vazifesi, sanayideki seviyemiz ihraç sanayii esasına geçerek rekabetlerle boğuşacak hâle gelinceye kadar ham maddelerimizi memleket dâhilinde kıymetlendirmek ve memleket hacmi içinde sarf ve istihlâk edebilecek ölçüde tesisler kurmaktır.

S. İÇÖZ (Yozgad) — O kadar olsun razıyız.

EKONOMİ B. F. SİRMEN (Devamla) — Onun için bu bakımdan elimizde tiftik işliyebilecek, evvelki mâruzatımda da söylediğim gibi, Morinos fabrikasında iki İngiliz makinamız vardır. Hatırımda kaldığına göre bunların senede istihlâk kabiliyeti 160 tondur. 6500 - 7000 ton tiftiğe mukabil 160 ton. Bu kombinalar ancak 16 No. ya kadar kalın iplik yapabiliyor. Piyasanın istediği daha ince ipliği yapamamaktadırlar. Biz esasen iplik yapmak için sarfettiğimiz 160 ton tiftiğe ilâveten battaniyeler ve bazı kumaşlar içine katmak suretiyle 300 - 400 ton da tiftik sarfediyoruz. Bu işin kökünden halli, şüphesiz şimdi kısaca arzettiğim sebepler dolayısiyle memlekette kuracağımız ufak sanayi ile olamaz. Amma arkadalar, büyük bir tesisle değil, ambara aşağı yukarı merkez sayılabilir, ince iplik yapabilecek ufak bir tesis üzerinde çalışırız. Kendi normal malî kaynaklarımızla bunu kurmak büyük bir şey değildir. Yeter ki, kuracağımız yerde bize ucuz enerji verebilecek santral bulunabilsin. Ankara'da umumi artış dolayısiyle elektrik santralı bugünkü şekilde kaldığı takdirde bu iş karşınıza çıkmakla beraber ikinci elektrik santralını esaslı surette tesis etmek için çalıştığımız için bunu da nazarı dikkate alabiliriz.

Dursunoğlu arkadaşımızın bahsettiği mesele hakikaten, Şark vilâyetlerimizin kalkındırılması bakımından çok önemlidir. Maalesef huzurunuza getirdiğimiz plân içinde Şarkın başlıca dertlerini halletme yolunda hemen hemen bir şey yapar vaziyetimiz yoktur. Arkadaşımızın bahsettiği et kombinesi işi o kadar büyük bir iştir ki, biz et kombinesi işini sırf nakliyat kolaylığını temin bakımından Ulaştırma Bakanı ile bizim Bakanlık ve diğer salâhiyetli merciler arasında yapılmaktadır. Biz et kombine ve et mevzuunu yine huzurunuza getireceğimiz balık endüstrisi, balık sanayii mevzuu ile birlikte mütalâa etmek kabil olup olmadığını düşünüyoruz. Şayet bu iki mevzuu, iki şeyi endüstri bakımından birleştirmek imkânı olursa birleştireceğiz. Birleştirmek imkânı olmazsa et işini ve Şarkın kalkınma işini, tetkiklerimizin verdiği neticelere göre şarkta bize enerji verecek santralların kurulması lâzımgelmektedir. Bunlardan biri Tortom şelâlesinden enerji istihsalidir. Bunun çok kısa bir zamanda tahakkuk ettirilebileceğini umuyorum. Umumi vaziyeti nedir, sarih olarak malûmatım olmadığı için söyliyemiyeceğim. Yalnız Balkaya linyitlerimiz, Şarkın ihtiyaçlarını karşılama bakımından önemlidir, evvelâ şarkın yakıt ihtiyaçlarını karşılama bakımından sonra mahallinde kıymetlendirilmesi lâzımgelen kömürlerle santral kurma bakımından ve en nihayet Devlet Demiryolları orada ihtiyacı olan kömürünü de vermek bakımından bu takdirde, şarkta hayvancılık üzerinde endüstri, Iğdır ovasında yetişen pamuk endüstrisi ve ve şark vilâyetlerin-

de yün endüstrisi pekâlâ kurulabilir. Fakat arzettiğim gibi, bütün bunlar bir kül halinde mütalâa edilip ve heyeti mecmuası itibariyle kurulmasına karar vermek lâzımgelir. Elimizde bugün malî imkânlar acele olarak yapılacak işler meyanına bunları sokmamıza imkân ve fırsat vermedi. Fakat şarkın, memleketin garbı ile aynı seviyeye getirilmesi ve süratle kalkınması için orada da bir hareket yapılmasına şahsan inanmış bulunuyorum. Kısa ve ufak bir masraf ihtiyarı ile yapılması kabil olsaydı, arkadaşıma buradan söz verebilirdim. İstediği şey umumi bir kalkınma olduğuna ve istikametimiz ve attığımız adım bu şekilde olduğuna göre artık kuruluş hesap'arında hata etmemek kuracağımız tesislerin kuruluş yerlerinde hata etmemek, rantabilite hesaplarında hata etmemek, memleketin muhtelif mıntakalarının kalkındırılması bahasına sanayiimize yükliyeceğimiz külfetlerin ölçüsünü evvelden hesabetmek lâzım olduğu kanaatındayız. Bu bakımdan şarkı bu zaviyeden mütalâa etmek isteğindeyiz.

Hayvanı diri değil de kesilmiş olarak naklet mek işi büyük tesislere lüzum gösteren bir şey değildir. Bir miktar soğuk hava vagonları ve orada kesimi sağlıyacak tesislerin yapılmasına bağlı bir iştir. Bu iş üzerinde şimdiden çalışmalara başlanmıştır. Bunun tatbikını umumi sanayi plânları içine almaya lüzum yoktur. Amma biraz evvelki mâruzatımdan anlaşılacağı üzere hayvan sanayii üzerine müesses endüstri deyince sütten düğmeye kadar çıkarmak hayvanın kemiğinden kanından, boynuzundan, derisinden, herşeyinden istifade etmek mânasına alıyoruz. İş böyle geniş mânada mütalâa edilince enerjiye ihtiyacımız vardır. Bütün bunları yaptıracak, sağlıyacak olan mütemmim tesisatın kül halinde ele alınmasının lüzumuna kaniim. Portesi bu şekilde mütalâa edildiği zaman bu âcil işlerimiz içine giremedi. Mâli imkânlarımız müsait olsaydı, ve huzurunuza bu 270 milyonun üstünde gelmek cesaretini Hükümet bulabilseydi, onun da bunun içine alabilirdi. Hakikaten mesuliyet taşıyan bir arkadaşımız sıfatiyle memleket ihtiyacından yalnız bir kısmı için huzurunuza gelmek bana acı olmakla beraber, realiteleri de biran için gözden kaçırmamak zorundayız. Bazı arkadaş'arımız, bütün bunlara para veriyoruz, enfilâsyona şuna buna tesiri olmuyor mu diye hassasiyet gösterdiler. Bunda haklıdırlar. Biz büyük bir plânla huzurunuza gelmiş olsaydık, o zaman Büyük Meclis nereden ve ne ile sualini tevcih edecekti. Biz buna cevaplandırmadan çok açılmış ve genişlemiş olarak gelemiyoruz. Nereden ve ne ile?... « Nereden ve ile » yi biz, cevaplandırmadan huzurunuza çok açılmış ve genişlemiş olarak gelemiyoruz.

Ben de Dursunoğlu arkadaşım gibi şarka gidemediğim için şahsan müteessirim. Arzettiğim bu sebepler tahmin ediyorum ki, Yüksek Heyeti tatmin edici mahiyette bulunur.

BAŞKAN — Mitat Aydın.

H. Sağıroğlu (Malatya) — Söz istiyorum. Sual soracağım.

BAŞKAN — Sual mi?

H. SAĞIROĞLU (Malatya) — Sual!

BAŞKAN — Sözden sonra.

Buyurun Mitat Aydın.

M. AYDIN (Trabzon) — Kıymetli Bakanımızın, teferruata varıncaya kadar temas ederek verdikleri malûmat cidden çok değerlidir.

Anlaşılıyor ki, kendileri işi hakikaten elde etmişler ve en ince noktalarına kadar yakalamışlardır.

Dursunoğlu arkadaşımızın, Erzurum'da et sanayii kurulmasından bahsetmeleri üzerine Sayın Bakan bunun ne demek olduğunu izah buyurdular. Yalnız kesilmiş et nakli işinde Erzurum'u tercih eder gibi bulundular. Ben, Erzurum'un veya orta yaylanın et vaziyeti hakkında birşey söyliyecek değilim. Yalnız bütün dünyada birşey var ki; hayvanat deniz kenarına getirilir, orada kesilir ve oradan vapurla her tarafa sevkediler.

Cenubi Amerika'da ve Avusturalya'da bu böyledir.

Binaenaleyh bizde de yapılan birşey olacaksa bu şekilde yapılmalıdır. Bunlar tamamiyle deniz kenarına getirilir ve orada kesilir. Onun için firijiderli vagonlardan bahsederlerken onun yanında firijiderli vapurlardan da bahhsetsinler.

H SAĞIROĞLU (Malatya) — Efendim, sayın arkadaşlarım bilirler ki, memlekette dağıtılan el tezgâhlarının çok faydası oldu. Bunlarla memleketin ihtiyacatının bir kısmı mühimmi karşılandı. Halbuki bir hayli yerlerde kooperatifler kuruldu. Meselâ 1 000 tane el tezgâhı varsa 500 tanesine iplik veriliyor, 500 tanesine verilmiyor. Bunun sebebi nedir, bundan sonra

verilecek mi, verilmiyecek mi? Bunu Vekil Beyden sual ve aynı zamanda rica ediyorum. Memlekette tezgâh var, tezgâhı işliyecek insan var, işlediği zaman da memlekete büyük yardımı oluyor, binaenaleyh bunun biran evvel hallini rica edeceğim.

EKONOMİ BAKANI F. SİRMEN (Rize) — Efendim demin kısaca yapmayı tasarladığımız işleri arzederken bu program içinde kırk bin iğlik pamuk ipliği fabrikaları kuracağımızı anlatmıştım. Bundan sonra memlekette bir ferahlık olacağı bedihidir. Kırk bin iğlik pamuk ipliği fabrikaları kurulunca yüzde yüz memleket ihtiyacını karşılıyacaktır diyemeyiz. Arzettiğim gibi ancak bir ferahlık olacaktır. Bununla beraber hususi teşebbüsün memlekette en kolay ve geniş korduğu ve azçok intibak ettiği bir kol olduğu için bu yoldan da yeni tesisler kurulacağını düşündük. Bilhassa yeni teşviki sanayi kanunu çıkarsa daha fazla da ümit edilebilir.

Bugün memlekette pamuk ipliği veren fabrikaların yarısı hususi teşebbüsler elindedir. Yani Kayseri, Nazilli vesair Devlet fabrikalarının kapasitesi ne kadarsa hususi ellerdeki fabrikaların kapasitesi de buna muadil bulunmaktadır. Esasen Devletin hususi teşebbüsler marifetiyle yapılması mümkün işlere hiç gitmemesi lâzımdır. Bunlara memleketin karşılanamıyan büyük ihtiyacı olursa ancak gitmek lâzımdır. Fakat öyle işler vardır ki Devletin onlara behemehal gitmesi gerekir. Çünkü Devlet bunları yapmadığı takdirde hususi eller bunu asla yapacak değildir. Pamuk ipliği sanayiine geniş ölçüde yer vermemizin sebebi, şimdi takdir buyuracağınız gibi, memleketin buna olan umumi ihtiyacı ve memlekette bununla geçinen tezgâhlarda çalışan vatandaş kütlesinin genişliği ve âzametidir. Binaenaleyh bunu yeni umumi plânda kısmen derpiş etmiş bulunuyoruz. Bunu tahakkuk safhasına iysal ettiğimiz zaman bugünkü mevcut tevziat genişletilecektir. Bugünkü tevziatın dar olması memleket istihsalinin az olmasından ileri geldiği gibi, dışardan döviz fedakârlığı yaparak biz, elimize para, getirebilmek için bütün teşebbüslere başvurmuş haldeyiz. Fakat maalesef muvaffak olmuş değiliz. En son aldığımız haber, ümit verici halde değil, ümit kırıcıdır. Çünkü Hindistan fazla pamuk ipliği ihraç etmemektedir. Sonra, Amerika'daki komite, Avrupa halkının giyimini karşılamak için pamuk ipliği ve pamuklu ihracatı üzerinde titiz davranmaktadırlar. Bize verdikleri kontenjan da çok azdır. Bu bakımdan memleketimizde, arkadaşımın bahsettiği gibi büyük sıkıntı vardır. Bunu yüzde yüz izale edecek şekilde dışarıdan getiremeyişimiz sebebini deminki mâruzatımla arzetmiş bulunuyorum.

Şimdi hatırıma geldi; arkadaşımız Borçka'daki mihaniki hamur tesisatının Ordu civarında Aksu'nun mansabında kurulması etüd edilmiş midir dediler. Orada ayrı bir etüd yapıldığını bilmiyorum. Yalnız sellüloz sanayii için lâzımolan ağaçların nevi itibariyle bize Tarım Bakanlığının en büyük ölçüde o nevi ağaçları bize tahsis ettiği mıntaka Borçka mıntakasıdır. Oraları tanıyan, bilen arkadaşlar bilirler ki orada su şütleri vardır. Bu şütlerden istifade edilebilecektir. Bu hususta Bayındırlık Bakanlığıyla bu suların tetkikini yaptırdık, o sulardan elde edilebilecek enerji ile orada bir mihaniki hamur tesisi yapmak imkânı olduğunu anladık.

Bahsettikleri yeri ilk defa olarak işitiyorum. Bunu da yeniden teknisiyen arkadaşlarıma veririm, etüd edilir.

BAŞKAN — Tasarı hakkında başka söz istiyen yoktur.

Sırrı İçöz, verilen izahatı dinlediniz. Vaziyet aydınlandı. Takririnizi geri alıyor musunuz?

S. İÇÖZ (Yozgad) — Reye konulursa isabet olur.

BAŞKAN — Reye koyamam. Fakat takriri okutayım.

Yüksek Başkanlığa

28 . I . 1946

Tertip olunacak beş senelik sanayi programı içine tiftik mensucat sanayiinin de konulması lüzumunu teklif ederim.

Yozgad
S. İçöz

BAŞKAN — Tasarının mevzuu Sümerbank sermayesinin artırılmasıdır. Memleket sanayiinin tesbiti değildir. Onunla taallûk olmıyan bu takriri reye koymakta mâzurum. Reye koymuyorum.

Maddelere geçilmesini reyinize arzediyorum. Kabul edenler işaret etsinler... Kabul etmiyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Sümerbank Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun

MADDE 1. — 3 . VI . 1933 tarihli ve 2262 sayılı Sümerbank Kanununun 4 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Sümerbankın itibari sermayesi 200 000 000 liradır. Bu sermaye Hükümetin teklifi ve Devlet Ekonomi kurumları Genel kurulunun kararıyle bir katına kadar artırılabilir.

Bu sermayenin ödenmiyen kısmı her yıl 3 800 000 liradan aşağı olmamak üzere Sümerbankın kârları ve Maliye Bakanlığının bulacağı avans ve kredilerden sağlıyacağı paranın bankaya mal edilmesiyle ve bu kaynaklarla kapatılamıyan miktarı Devlet bütçesine konacak ödenekle temin olunur. Sözü geçen kredilerle avansların itfası ve faizleri için verilmesi gereken ödenek heryıl bütçesine konur.

BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ H. N. KEŞMİR (Tokad) — Etibank Kanununda kabul buyurduğunuz tadili burada da teklif ediyoruz. Bu, Umumi Heyet kararıyle istikraz yapılabileceğine dair olan yetkinin kaldırılması teklifidir. (Muvafık sesleri).

BAŞKAN — Şimdi efendim; maddeyi Bütçe Komisyonunun yeni teklif ettikleri veçhile okutacağım. Mütalâada bulunacaklar ondan sonra mütalâalarını bildirirler.

MADDE 1. — 3 . VI . 1933 tarihli ve 2262 sayılı Sümerbank Kanununun 4 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Sümerbankın itibari sermayesi 200 000 000 liradır.

Bu sermayenin ödenmiyen kısmı her yıl 3 800 000 liradan aşağı olmamak üzere Sümerbankın kârları ve Maliye Bakanlığının bulacağı avans ve kredilerden sağlıyacağı paranın bankaya maledilmesiyle ve bu kaynaklarla kapatılamıyan miktarı Devlet bütçesine konacak ödenekle temin olunur. Sözü geçen kredilerle avansların itfası ve faizleri için verilmesi gereken ödenek her yıl bütçesine konur.

BAŞKAN — Maksat hâsıl oluyor, takririnizin reye vazına lüzum kalmıyor.

FERİDUN F. DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Evet lüzum kalmıyor.

BAŞKAN — Yeni madde hakkında mütalâa var mı?Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Aynı kanunun beşinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Sümerbank, Bakanlar Kurulu kararıyle faizli veya faizsiz, ikramiyeli veya ikramiyesiz, kâra iştirakli veya iştiraksiz tahvilât çıkarabileceği gibi on beş yıla kadar vâdeli istikrazlar yapabilir. Bunların tutarı bankanın itibari sermayesinin yarısını geçemez.

Maliye Bakanı bankanın çıkaracağı tahvillere ve yapacağı istikrazlara 100 000 000 liraya kadar kefalete yetkilidir.

BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ H. N. KEŞMİR (Tokad) — Buradan da (100 milyon liraya kadar) kaydının kaldırılması lâzımdır, ötekinde olduğu gibi.

BAŞKAN — Son fıkrayı tekrar okutuyorum.:

Maliye Bakanı bankanın çıkaracağı tahvillere ve yapacağı istikrazlara kefalete yetkilidir.

BAŞKAN — Bu madde hakkında mütalâa var mı? Maddeyi kabul buyuranlar.. Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümünün birinci müzakeresi bitmiştir.

8. — Elektrik İşleri Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığına bağlanması hakkında kanun tasarısı ve Bayındırlık, Ekonomi ve Bütçe Komisyonları raporları (1/527)

BAŞKAN — Heyeti umumiyesi hakkında söz istiyenleri yazıyorum.

Refik Fenmen usul hakkında mütalâada bulunacaksanız, buyurun.

R. FENMEN (Kocaeli) — Efendim, Elektrik Etüd İdaresinin Ekonomi Bakanlığına bağlanması hakkındaki kanun tasarısını ve Komisyon raporlarını ancak bugün saat 14 de alabildik. Bu raporlar meyanında mütehassıs arkadaşlarımızın da mütalâaları vardır. Onları da okumağa vaktimiz müsait olmadı. Tensip buyurursanız bu kanun tasarısının müzakeresini Çarşamba gü-

nüne alalım. (Doğru sesleri). O gün daha esaslı tetkik etmiş olarak müzakere edebiliriz. Bunu teklif ediyorum.

BAŞKAN — Efendim, tasarı Cumartesi günü sunulmuştu, bugün Pazartesidir, kanuni miadını doldurmuştur. Yalnız tetkik edilemediği söyleniyor. Bu hususta Ekonomi Bakanının bir mütalâası var mı?

EKONOMİ BAKANI F. SİRMEN (Rize) — Tehiri hakkında bir mütalâamız yoktur.

Yüksek Meclis nasıl tensip buyurursa öyle olur.

BAŞKAN — Bu tasarının henüz iyi mütalâa edilmediğinden dolayı tehiri isteniyor. (Muvafık sesleri).

Bundan sonraki gündeme alıyoruz.

Gündemde görüşülecek başka bir madde yoktur. Çarşamba günü saat 15 te toplanmak üzere oturumu kapatıyorum.

Kapanma saati : 17,30

DÜZELTİŞ

Bu birleşim tutanak dergisine bağlı 52 sayılı basmayazının 26 ncı sayfasındaki 3 sayılı cetvelin 3 ncü satırındaki İller Kurulları başlığı İller Kuruluşu olarak düzeltilecektir.

T. B. M. M. Basımevi

Ekonomi Bakanlığının Kuruluş ve görevleri akkındaki 2450 sayılı kanun ile 3656 sayılı kanuna bağlı 1 ve 2 sayılı cetvellerin Ekonomi Bakanlığı kısmında değişiklik yapılmsına dair kauun tasarısı hakkında Bütçe komisyonu raporu (1/521)

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 1/521
Karar No. 44

26 . I . 1946

Yüksek Başkanlığa

Ekonomi Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri hakkındaki 2450 sayılı kanun ile 3656 sayılı kanuna bağlı (1) ve (2) sayılı cetvellerin Ekonomi Bakanlığı kısımlarında değişiklik yapılması hakkında Ekonomi Bakanlığınca hazırlanıp Başbakanlığın 14 . XII . 1945 tarihli ve 6/2713 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun tasarısının Ekonomi Bakanı Fuad Sirmen ve Maliye Bakanlığı adına Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürü hazır oldukları halde yapılan görüşmeleri sırasında bu tasarının üçüncü maddesini teşkil eden ve Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı kanunun 17 nci maddesinin tadilini ihtiva eden hükmün tanzimi sebebi olarak verilen izahlar, 17 nci maddenin tadilini gerektirecek mahiyette olmadıkları, maddenin tatbikatdaki dar mânada alınışının bir neticesi ve işin bir tesisten ziyade bir yorumlama konusu bulunduğu anlaşıldığından maddenin tasarıdan çıkarılarak ayrıca yorumlanması Komisyonumuzca uygun görülmüş ve bu görüş adı geçen tasarıya ilişkin raporumuzda belirtilmişti.

3656 sayılı kanunun 17 nci maddesi (Meslekî tahsil görerek mesleklerine ait daire ve vazifelere intisap edenler...) in bidayeten Devlet memuriyetine alınışlarında imtihana tâbi tutulmamaları kaydını koymuştur.

Tatbikatta bu hüküm, her bakanlık ve dairenin öz görevi için bir öğretim şubesinin tahsisi sonucunu vermiş (Meselâ: Adalet Bakanlığı için hukuk, Ekonomi için Yüksek İktisat ve Ticaret, Bayındırlık için mühendislik gibi) ve Bakanlık dairelerin bu öğretim şubeleri dışında kalan görevleri için alınacak memurların velev o göreve ait öğretimi yapmış olsalar dahi imtihana tâbi tutulmalarını gerektirmiştir.

Ekonomi Bakanlığı adı geçen maddeyi kendi ihtiyaçlarına uygun şekilde tadil ederek görevleri arasında bulunan bazı hizmetler için mühendislik, hukuk, iktisat ve ticaret fakülte ve yüksek okullarından mezun olanların imtihansız göreve alınmaları esasını sağlamak istemiştir.

Komisyonumuzca Ekonomi Bakanlığının bu ihtiyacı esas itibariyle yerinde görülmekle beraber her Bakanlık ve dairede buna benzer ihtiyaçların bulunması da mümkün olduğundan maddenin tatbikatta dar mânada alınarak vâzım maksadından uzaklaştığı ve bu suretle ihtiyaçların tazyik edildiği maksadına göre yorumlanması uygun görülmüştür. Bu maksatla hazırlanan ilişik yorum fıkrası Kamutaym onayına. arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkan V.	Sözcü
Kastamonu	Edirne	Tokad
T. Coşkan	*M. N. Gündüzalp*	*H. N. Keşmir*

Kâtip			İzmir	Kayseri	Kütahya
İstanbul	Aydın	Bolu	*M. Birsel*	*F. Baysal*	*H. Pekcan*
F. Öymen	*R. Alpman*	*Dr. Z. Ülgen*	Manisa	Mardin	Muğla
Burdur	Çanakkale	Çorum	*F. Kurdoğlu*	*R. Erten*	*H. Kitabcı*
Ş. Engineri	*T. S. Arsal*	*İ. Eker*	Samsun	Tokad	Trabzon
Diyarbakır	Diyarbakır	Eskişehir	*M. A. Yörüker*	*R. A. Sevengil*	*M. S. Anamur*
R. Bekit	*Ş. Uluğ*	*Y. Abadan*			
Giresun	Giresun	Hatay	Urfa	Yozgad	Yozgad
M. Akkaya	*A. Sayar*	*H. Selçuk*	*E. Tekeli*	*S. İçöz*	*A. Sungur*
İsparta	İstanbul	İstanbul	Zonguldak		Zonguldak
M. Karaağaç	*H. Kortel*	*İ. H. Ülkmen*	*E. Erişirgil*		*H. A. Kuyucak*

YORUM FIKRASI

Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 sayılı kanunun 17 nci maddesinin yorumu

Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olna 3656 sayılı kanunun 17 nci maddesindeki (meslekî tahsil görerek mesleklerine ait daire ve vazifelere intisap) kaydı;

Meslekî tahsil görenlerin herhangi bir dairede meslekleriyle ilgili vazifelere tâyinlerine de şamildir.

Deniz erat ve küçük subayları ile gedikli subaylar hakkındaki 24 Şubat 1330 tarihli kanunun 26 ıncı maddesinde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı, Millî Savunma ve Bütçe Komisyonları raporları (1/487)

T. C.
Başbakanlık
Muamelât Genel Müdürlüğü
Tetkik Müdürlüğü
Sayı : 71-421 6/2180

22 . IX . 1945

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Deniz erat ve küçük subayları ile gedikli subaylar hakkındaki 24 Şubat 1330 tarihli kanunun 26 ncı maddesinde değişiklik yapılması hakkında Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 20 . IX . 1945 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu arzederim.

Başbakan
Ş. Saracoğlu

Gerekçe

Kara ordusunda hizmet gören erden yetişmiş çavuşlar (200) asli ve olağanüstü zamları ile beraber (1 250) kuruş almakta iken deniz ordusundaki erden yetişmiş çavuşlar olağanüstü tahsisat ve zamları ile birlikte, makina 265 ve güverte 237 kuruş almaktadır.

Deniz hizmetlerindeki güçlüğü ve yoruculuğu da gözönünde tutarak mevcut bu ikiliği kaldırmak üzere deniz ordusundaki çavuşlara da kara ordusundaki gibi (1 250) kuruş verilmesi uygun görülerek ilişik kanun tasarısı hazırlanmıştır.

Millî Savunma Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Millî Savunma Komisyonu
Esas No. 1/487
Karar No. 3

20 . XI . 1945

Yüksek Başkanlığa

Deniz erat ve küçük subaylariyle gedikli subaylar hakkındaki 24 Şubat 1330 tarihli kanunun 26 ncı maddesinde değişiklik yapılması hakkındaki kanun tasarısını Komisyonumuzda Millî Savunma Bakanlığı temsilcisi de hazır bulunduğu halde görüşüldü:

Hükümetin gerekçesinde de belirtildiği gibi kara ordusunda hizmet görenler erden yetişmiş

çavuşlarla deniz güverte ve makine çavuşlarının aylıklarının birleştirilmesi muvafık görülmüş ve Hükümetin teklif ettiği kanun tasarısı aynen kabul edilmiştir.

Havalesi veçhile Bütçe Komisyonuna gönderilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Millî Savunma Komisyonu Başkanı	Sözcü	Kâtip
Erzincan	Mardin	Siird
Ş. Sökmensüer	*Dr. A. Uras*	*B. Turkay*

Ağrı	Bolu	Bursa
H. Tuğaç	*A. Alptoğan*	*A. Atlı*
Bursa	Çankırı	Çorum
N. Tınaz	*Dr. A. Arkan*	*E. S. Akgöl*
Diyarbakır	Erzurum	Erzurum
K. Sevüktekin	*A. Akyürek*	*Z. Soydemir*
Gümüşane	Hatay	Kars
Ş. Erdoğan	*E. Durukan*	*H. Durudoğan*
Kayseri	Kırklareli	Konya
N. Toker	*K. Doğan*	*V. Bilgin*
Tekirdağ		Tokad
. Apak		*S. Çelikkol*

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 1/487
Karar No. 37

22 . I . 1946

Yüksek Başkanlığa

Deniz erat ve küçük subayları ile gedikli subaylar hakkındaki 24 Şubat 1330 tarihli kanunun 26 ncı maddesinde değişiklik yapılması hakkında Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanıp Başbakanlığın 22 Eylûl 1945 tarih ve 6/2180 sayılı tezkeresiyle Yükse Meclise sunulan kanun tasarısı Millî Savunma Komisyonu raporiyle birlikte Komisyonumuza verilmekle okundu ve görüşüldü.

Deniz ordusu çavuşları aylıklarının da kara ordusu çavuşları aylıkları miktarına çıkarılması maksadiyle hazırlanan tasarı Komisyonumuzca da uygun görüldü. Ancak tadile uğrayan kanunun unvanının aynen alınması zaruri olduğu cihetle kanun başlığının ve birinci maddesinin yeniden yazılması lâzımgelmiştir.

Kamutaya arzolunmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Sözcü	Kâtip
Kastamonu	Tokad	İstanbul
T. Coşkan	*H. N. Keşmir*	*F. Öymen*
Aydın	Bolu	Burdur
R. Alpman	*Dr. Z. Ülgen*	*Ş. Engineri*
Çanakkale	Diyarbakır	Eskişehir
S. T. Arsal	*R. Bekit*	*Y. Abadan*
Giresun	Giresun	Hatay
M. Akkaya	*A. Sayar*	*H. Selçuk*
İsparta	İstanbul	İstanbul
M. Karaağaç	*H. Kortel*	*İ. H. Ülkmen*
İzmir	Kütahya	Manisa
M. Birsel	*H. Pekcan*	*F. Kurdoğlu*
Mardin	Muğla	Rize
R. Erten	*H. Kitabcı*	*T. B. Balta*
Urfa		Zonguldak
E. Tekeli		*H. A. Kuyucak*

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Deniz erat ve küçüksubayları ile gedikli subaylar hakkındaki 24 Şubat 1330 tarihli Kanunun 26 ncı maddesinde değişiklik yapılması üzerine kanun tasarısı

MADDE 1. — Deniz erat ve küçüksubayları ile gedikli subaylar hakkındaki 24 Şubat 1330 tarihli kanunun 26 ncı maddesinde çavuş ve makina çavuşuna ait aylıklar 200 kuruş olarak değiştirilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayım tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Millî Savunma ve Maliye Bakanı yürütürler.

Başbakan	Adalet Bakanı
Ş. Saracoğlu	*R. Türel*
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
A. R. Artunkal	*Hilmi Uran*
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
H. Saka	*N. E. Sumer*
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
Yücel	*Sırrı Day*
	Sağlık ve Sosyal
Ekonomi Bakanı	Yardım Bakanı
Fuad Sirmen	*Dr. S. Konuk*
Gümrük ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
Suad H. Ürgüblü	*Ş. R. Hatipoğlu*
Ulaştırma Bakanı	Ticaret Bakanı
A. F. Cebesoy	*R. Karadeniz*

Çalışma Bakanı
Dr. S. Irmak

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Bahriye efrat ve küçüz zâbitaniyle gedikli zâbitan hakkındaki 24 Şubat 1330 tarihli Kanunun 26 ncı maddesinde değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 24 şubat 1330 tarihli Bahriye efrat ve küçük zâbitaniyle gedikli zâbitan Kanununun 26 ncı maddesindeki çavuş ve makina çavuşuna ait aylıklar 200 kuruş olarak değiştirilmiştir.

MADDE 2. — Hükümet teklifinin 2 nci maddesi ayniyle.

MADDE 3. — Hükümet teklifinin 3 ncü maddesi ayniyle.

Denizaltı Gemileriyle Avcı botlarında bulunanlara verilecek hazır gıda hakkındaki 4480 sayılı kanunun 1 inci maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı, Millî Savunma ve Bütçe Komisyonları raporları (1/470)

T. C.
Başbakanlık
Muamelât Genel Müdürlüğü
Tetkik Müdürlüğü
Sayı : 71/395 - 6/1604

10 . VII . 1945

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Denizaltı gemileriyle avcı botlarında bulunanlara verilecek hazır gıda hakkındaki 19 . VII . 1943 tarihli ve 4480 sayılı kanunun birinci maddesinin değiştirilmesine dair Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 5 . VII . 1945 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu arzederim.

Başbakan
Ş. Saracoğlu

Gerekçe

Arama tarama motorları ve liman müdafaa motorları personeli denizaltı ve avcı botları personeli ile aynı şartlara tâbi olduğundan ve bunlara da üstlerinden veya ana gemilerinden ayrıldıkları takdirde hazır gıda verilmesi bütçede bir fazlalık yapamıyacağından bu motör mensuplarının da 4480 sayılı kanun hükümlerinden faydalanmaları uygun görülmüştür.

Milli Savunma Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Millî S. Komisyonu
Esas No. 1/470
Karar No. 2

20 . XI . 1945

Yüksek Başkanlığa

Denizaltı gemileriyle avcı botlarında bulunanlara verilecek hazır gıda hakkındaki 19 . VII . 1943 tarih ve 4480 sayılı kanunun birinci maddesinin değiştirilişi hakkındaki kanun tasarısı Milli Savunma Bakanlığının temsilcisi de hazır bulunduğu halde Komisyonumuzda görüşüldü.

Hükümetin gerekçesinde de belirtilen prensip Komisyonumuzca uygun görülmüş ve kanun tasarısı aynen kabul edilmiştir.

Havalesi veçhile Bütçe Komisyonuna verilmek üzere tasarı Yüksek Başkanlığa sunulur.

Milli S. Komisyonu Başkanı	Sözcü
Erzincan	Mardin
Ş. Sökmensüer	*Dr. A. Uras*

Kâtip

Siirt	Ağrı	Bursa
B. Turkay	*H. Tugaç*	*A. Atlı*
Bursa	Çankırı	Çorum
N. Tınaz	*Dr. A. Arkan*	*E. Sabri Akgöl*
Diyarbakır	Erzurum	Gümüşane
K. Sevüktekin	*Zeki Soydemir*	*Ş. Erdoğan*
Hatay	Kars	Kayseri
E. Durukan	*Hasan Durudoğan*	*N. Toker*
Kırklareli		Konya
K. Doğan		*V. Bilgin*
Tekirdağ		Tokad
R. Apak		*S. Çelikkol*

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 1/470
Karar No. 38

21 . I . 1946

Yüksek Başkanlığa

Denizaltı gemileriyle avcı botlarında bulunanlara verilecek hazır gıda hakkındaki 4480 sayılı kanunun birinci maddesinin değiştirilmesine dair Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanan ve Başbakanlığın 10 . VII . 1945 tarih ve 6/1604 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun tasarısı Millî Savunma Komisyonu raporiyle birlikte Komisyonumuza verilmekle okundu ve görüşüldü.

Liman müdafaa motörlariyle arama ve tarama motorları mürettebatına, üslerinde veya ana gemilerinden ayrıldıkları zaman 4480 sayılı kanun gereğince hazır gıda verilmektedir. Aynı çalışma şartlarına tâbi olan denizaltılar ve avcı botları mürettebatına da hazır gıda verilmesi Komisyonumuzca uygun görülmüş ve Hükümet tasarısı yazılış şekli değiştirilmek suretiyle aynıyle kabul edilmiştir.

Kamutaya arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Sözcü	Kâtip
Kastamonu	Tokad	İstanbul
T. Çoşkan	*H. N. Keşmir*	*F. Öymen*
Aydın	Bolu	Burdur
R. Alpman	*Dr. Z. Ülgen*	*Ş. Engineri*
Çanakkale	Diyarbakır	Eskişehir
S. T. Arsal	*R. Bekit*	*Y. Abadan*
Giresun	Giresun	Hatay
M. Akkaya	*A. Sayar*	*H. Selçuk*
İsparta	İstanbul	İstanbul
M. Karaağaç	*H. Kortel*	*İ. H. Ülkmen*
İzmir	Kütahya	Manisa
M. Birsel	*H. Pekcan*	*F. Kurdoğlu*
Mardin	Muğla	Rize
R. Erten	*H. Kitapçı*	*T. B. Balta*
Urfa		Zonguldak
E. Tekeli		*H. A. Kuyucak*

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Denizaltı gemileriyle avcı botlarında bulunanlara verilecek hazır gıda hakkındaki 19 . VII . 1943 tarihli ve 4480 sayılı kanunun birinci maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 19 . VII . 1943 tarihli ve 4480 sayılı kanunun birinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Madde 1 — Denizaltı gemileri ve avcıbotlariyle liman savunma ve arama, tarama motörleri üstlerinden ve ana gemilerinden bağlılıkları kesildiği zaman gemi komutanının emriyle:

a) Mürettebatma (Subay, gediklisubay ve erata);

b) Görev ile bu gemilerde bulundurulan mürettebattan başka kişilere;

(4000) kaloriden aşağı olmamak üzere ilişik cetvelde yazılı hazır gıdalar aynen verilir ve değiştirme yapılabilir.

MADDE 2. — Bu kanun, yayım tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Millî Savunma ve Maliye Bakanları yürütür.

5 . VII . 1945

Başbakan
Ş. Saracoğlu

Adalet Bakanı
R. Türel

Millî Savunma Bakanı
A. R. Artunkal

İçişleri Bakanı
Hilmi Uran

Dışişleri Bakanı V.
N. E. Sumer

Maliye Bakanı
N. E. Sumer

Millî Eğitim Bakanı
Yücel

Bayındırlık Bakanı

Ekonomi Bakanı
Fuad Sirmen

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı
Dr. S. Konuk

Gümrük ve Tekel Bakanı
Suat H. Ürgüblü

Tarım Bakanı
Ş. R. Hatipoğlu

Ulaştırma Bakanı
A. F. Cebesoy

Ticaret Bakanı
R. Karadeniz

Çalışma Bakanı
Dr. S. Irmak

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Denizaltı gemileriyle avcı botlarında bulunanlara verilecek hazır gıda hakkındaki kanunun birinci maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 19 . VII . 1943 tarihli ve 4480 sayılı kanunun birinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Denizaltı gemileri ve avcıbotlariyle liman savunma ve arama, tarama motörleri, üslerinden ve ana gemilerinden bağlılıkları kesildiği zaman gemi komutanının emriyle:

a) Mürettebatma (Subay, gediklisubay ve erata);

b) Görev ile bu gemilerde bulundurulan mürettebattan başka kişilere;

(4000) kaloriden aşağı olmamak üzere ilişik cetvelde yazılı hazır gıdalar aynen verilir ve değiştirme yapılabilir.

MADDE 2. — Bu kanun, yayım tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Millî Savunma ve Maliye Bakanları yürütür.

(Hükümetin cetveli ayniyle).

Hükümetin teklifine bağlı

CETVEL

Gıdanın cinsi	Miktarı gram	Kalorisi
Peksimet veya bisküvi	640	2 253
Etsuyu komprimesi	1	10
Et konservesi	200	210
Veya kemiksiz kavurma	200	
Veya balık konservesi	300	
Sebze konservesi	300	1 400
Kaşar peyniri (kalay yapraklara sarılmış)	100	393
Çay	2	
Şeker	50	200
Reçel	40	80
Tuz	10	
Limon suyu (tabiî vaziyeti muhafaza etmek şartiyle konserve edilmiş)	1	
Veya limon	1 aded	
	Yekûn	**4 546**

Büyük Millet Meclisi 1945 yılı Eylûl ve Ekim ayları hesabı hakkında Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu (5/39)

Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu

T. B. M. M.
M. H. İ. Komisyonu
Esas No. 5/39
Karar No. 5

24 . I . 1946

Yüksek Başkanlığa

667 132 06	1945	Eylûl ayı başında Ziraat Bankasında kalan para
2 027 326 82	1945	» Ekim aylarında Ziraat Bankasından alınan para
2 694 458 88	1945	» Ekim ayında Ziraat Bankasından harcanan para
1 393 085 65		
1 301 373 23	1945	Kasım ayı başında Ziraat Bankasında kalan para.

Büyük Millet Meclisi Saymanlığının 1945 Eylûl Ekim ayları gelir gider kâğıtları gözden geçirildi. Eylûl Ekim ayları içinde saymanlıkça alınan para 1945 senesi Eylûl ayı başında Ziraat Bankasında kalan paraya eklenerek toplamından iki ayda harcanan para çıkarıldıktan sonra Ziraat Bankasınca Kasım başında 1 301 373 lira 23 kuruşun kaldığı ve Ziraat Bankasından gelen günlük hesap pusulası toplamı da buna uygun olduğu görüldü.

Kamutaya arzolunmak üzere Yüksek Başkanlığa sunuldu.

M. H. İ. Komisyonu Başkanı	Sözcü	Denetçi	Kâtip	
Rize	Afyon K.	Çoruh	Samsun	Çanakkale
Ali Zırh	*H. Çakır*	*M. Kansu*	*Z. Durukan*	*H. Ergeneli*
Erzurum	Maraş			
N. Dumlu	*A. H. Tanpınar*			

Etibank sermayesinin artırılması hakkında kanun tasarısı ve Ekonomi, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları (1/498)

T. C.
Başbakanlık
Muamelât Genel Müdürlüğü
Tetkik Müdürlüğü
Sayı : 71-437 6/2424

5 . XI . 1945

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Etibank sermayesinin artırılması hakkında Ekonomi Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 2 . XI . 1945 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu arzederim.

Başbakan
Ş. Saracoğlu

Gerekçe

2805 sayılı kanunla Etibanka tahsis edilmiş olan sermayenin 100 000 000 liraya iblâğına mütedair 4269 sayılı kanun hakkında Hükümetçe sunulan gerekçede ve Büyük Millet Meclisi Komisyonlarınca hazırlanmış olan 1/817 sayılı mazbatalarda sermayesinin artırılmasını icabettiren sebepler etraflı şekilde izah edilerek, bunlar meyanında, memleketteki madenlerin asri tesisatla teçhizi suretiyle rantabl ve rasyonel esaslar dâhilinde işletilmesi, madenlerimizin memleket dâhilindeki istihlâk hacminin tezyidine mâtuf tedbirlerin alınması ve ihraç olunacak madenlerle Hazineye mühim varidat ve döviz kaynakları temin olunması bakımlarından Bankanın deruhte ettiği hizmetleri başarabilmesini sağlamak, aynı zamanda, maden işçilerinin bu işe meslek halinde bağlanabilmeleri için bunların hayat şartlarının ıslahını temin edecek içtimai tesislerin vücude getirilmesine imkân vermek maksadiyle Etibank sermayesinin şimdilik 100 000 000 liraya çıkarılmasındaki lüzum ve zaruret açıkça belirtilmiştir.

Bu sebeplere dayanılarak sermaye yukarıda yazılı miktara iblâğ edilmişse de, madencilik sahasında Bankanın deruhte etmiş bulunduğu çeşitli işleri bugünkü şartlar altında başarabilmesi ve bilhassa, istihsalin ihtiyacı daha rasyonel esaslar ve daha rantabl maliyetlerle karşılıyabilecek seviyeye yükseltilmesi için yapılması gerekli yeni tesis ve amenajman işlerine ait projelerin tatbikına bu sermayenin de kâfi gelmiyeceği anlaşılmıştır.

Filhakika, memleket için her bakımdan hayati bir ehemmiyet taşıyan Zonguldak kömür havzasının asri tesisatla teçhizini ve bu ehemmiyetle mütenasip şekilde inkişafını sağlamak gayesiyle hazırlanmış bulunan amenajman avanprojesinin ilerideki senelerde ceste ceste tatbik edilecek kısımlarından yalnız ilk beş senelik devre içinde uygulanması zaruri görülen kısmı bile çok büyük masraflara mütevakkıf bulunmaktadır.

Bundan başka, Zonguldak havzasındaki inkişafa müvazi olarak Tavşanlı, Soma ve Değirmisaz havzalarından çıkarılan linyitlerin istihsal ve memleket dâhilinde istihlâkini artırarak, kömür ihtiyacımızı kısmen linyitle karşılamak suretiyle Zonguldak kömürlerinden bir kısmının dış piyasalara sevki imkânının sağlanması ve bu yoldan Hazineye önemli bir döviz kaynağı temin

olunması da Bankanın ilk plânda ele aldığı mevzular arasında bulunmakta olup, Tavşanlı'da kurulacak mıntaka elektrik santralına ait tesisleri de ihtiva etmek üzere hazırlanan avanprojelere göre linyit havzalarının amenajman ile ilgili olan işler de ehemmiyetli masraflara ihtiyaç göstermektedir.

Diğer taraftan, Keçiborlu kükürtleri ile Ergani bakırlarının hem evsafını, hem de istihsal hacmini yükseltmek üzere bu madenlerde vücude getirilecek flotasyon tesisatının kurulması, Bolkardağ - Keban kurşun madenlerinin tesis ve teçhizi ve bilhassa, pek büyük ve âcil bir ihtiyacı karşılıyacak olan Çatalağzı elektrik santralı ve teferruatının süratle ikmal edilerek işletmeye açılması, Murgul bakır madenlerinin işletilebilmesi için lüzumlu tesislerin harb yüzünden geri kalan kısımlarının ikmali ve nihayet, memleket ölçüsünde bir bakır sanayii vücude getirilerek bunun inkişafı çarelerinin sağlanması gibi, herbiri başlıbaşına önemli olan büyük çaptaki çeşitli işlerin neticelendirilmesi de, bunların ehemmiyeti nispetinde büyük masrafları istilzam etmektedir.

Bütün bu işlerin biran evvel bitirilmesi esbabına tevessül etmiş bulunan Bankanın bu hususlaki projelerini tatbik sahasına çıkarabilmesi için sermayesinin - şimdilik 50 000 000 lira ilâvesiyle 150 000 000 liraya iblâğı - zaruri görülmekte ve ilişik olarak sunulan kanun tasarısı bu maksatla hazırlanmış bulunmaktadır.

Birinci maddede sermayesinin artış miktarı gösterilmekle beraber bunun ne şekilde sağlanacağı da belirtilmiş ve bu konuda 4269 sayılı kanuna atıfta bulunulmuştur.

Bankanın sermayesine mahsuben verilecek paralar ödeninceye kadar biran önce yapılması gereken işlere başlanabilmesi ve aynı zamanda mütedavil sermaye ihtiyacının karşılanması için Bankanın istikraz yetkisinin de sermaye artışının yarısı nispetinde genişletilmesi lüzumlu sayılmıştır. Hazinenin bu istikraza kefalet yetkisi de genişletilmiş ve Bankanın istikraz yetkisinin tamamına teşmil edilmiştir. Böylece 4270 sayılı kanunda derpiş olunan kefalet yetkisi 45 milyon liralık bir miktar için tevsi edilmiştir. Binaenaleyh sermayede yapılan tezyid münasebetiyle Hazine kefaletiyle istikraz salâhiyetinin de artırılması muvafık görülmüş ve tasarının 2 nci maddesi bu maksatla yazılmıştır.

Ekonomi Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Ekonomi Komisyonu
Esas No. 1/498
Karar No. 3

3 . XII . 1945

Yüksek Başkanlığa

Etibank sermayesinin artırılması hakkında Ekonomi Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 2 . XI . 1945 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılıp 9 . XI . 1945 tarihinde Komisyonumuza havale buyurulan kanun tasarısı ve gerekçesi incelendi. Komisyonumuzda hazır bulunan Ekonomi Bakanının Sümerbank sermayesinin artırılmasına taallûk eden kanun tasarısını inceleme sırasında verdiği izahların dışında Etibank tarafından yapılacak yeni işlere ait olan açıklamaları dinlendi.

Açıklamalardan Komisyonumuzun anladığı şudur ki;

Etibankın deruhde etmiş bulunduğu işleri başarı ile yürütebilmesi ve istihsallerinin daha rasyonel esaslar dâhilinde ve daha rantabl maliyetlerle yapılması için malî takatının artırılmasına lüzum vardır. Madenlerimizin gelişmesini sağlamak; bunların yurt dışına çıkarılmasından beklenen menfaatleri elde etmek için tek çaredir.

Filhakika Zonguldak Havzasında hemen hepsi Devlet eline geçmiş olan ocaklar için hazırlanmış olan amanajman projelerine göre teknik tesisat yapıldığı zaman istihsal yedi buçuk hattâ on mil-

yon tona çıkacaktır. Ereğlinin Kozlu kısmının ana plâna göre ıslâhı ve Zonguldak Limanının yükletme ve boşaltma bakımından en iyi araçlarla işler bir hale getirilmesi, sosyal tesisler ve yapılar için gerekli görülen sarfiyat altmış milyon lira olarak tahmin olunmaktadır.

Taşkömürde tasarrufu ve mümkün olduğu kadar fazla ihracatı temin için kömür politikamızda esaslı kararlara varılmıştır. Kalorisi biraz daha düşük ve nakli oldukça güç olmakla beraber ekonomik içaplara göre tâyin olunan sahalarda herhalde linyit istihlâk olunacaktır. Soma, Tunçbilek ve Değirmisaz ocakların, tertiplenen ihtiyaç genişliğinde tesislerle kuvvetlendirmek için 25 milyon lira tahsisi düşünülmüştür.

Tavşanlı'da kurulması düşünülen 80 - 100 bin kilovatlık santral için 20 milyon, Gulâman kromlarında cevherin en yüksek haddinden faydalanmak ve tenorü düşük olanların tenörünü yükseltmek için gerekli olan tesislere 1 200 000;

Keçiborlu'da bulunan yeni kükürt yataklarından faydalanmak üzere kurulması zaruri flotasion tesisatı için 4 milyon;

Ergani bakırları için 7 ve Morgul Bakır işletmeleri için 12 milyon liraya ihtiyaç vardır.

Bakır işletmelerindeki tesislerin ikmali halinde her iki işletmeden istihsal olunacak bakır miktarı 25 000 tona yükselecektir. Şimdilik dahili istihlâkimiz iki bin ton olduğuna göre; istihlâkimizin birkaç misli inkişafı halinde dahi büyük miktarda Bakır ihraç edebilmek mevkiinde olacağımız bellidir.

Bolkar dağında kurulması düşünülen ve yedi buçuk milyon lira sarfını gerekli kıldığı anlaşılan tesislerin rantabilite hesapları aleyhimizde ise de kurşuna olan hayati ihtiyaç gözönünde tutularak bu iş dahi beş senelik plâna alınmış bulunmaktadır.

1940 senesinde 18 ayda bitirilmek kaydiyle mukaveleye bağlanmasına rağmen çeşitli sebeplerle bugüne kadar tamamlanmıyan Çatalağzı santralının müzakereleri son safhaya gelmiş bulunmaktadır. İlk kısım 1947 senesinin 8 nci ayında ve diğer ekli kısım da üçer ay fasıla ile teslim edilecektir.

Bu tesis için verilecek ilâve tahsisatın 6, Çatalağzı ile Karabük'ü bağlıyacak tevettür hattının masrafı olarak ayrılacak meblâğın 5 milyon lira olacağı düşünülmektedir.

Bakırı elektrolize etmek, tel çekmek, levha bakır yapmak için lüzumlu tesislere 12 milyon lira ayrılacaktır.

Tasarlanan işlerin tümünü gerçekleştirebilmek için şimdiki hesaplarla bankanın sarfına mecbur olacağı meblâğ 165 milyon liradır. Derhal yapılması zâruri olan kısımların yapılmasını geciktirmemek için bankaya muhtaç olduğu malî takatı sağlamak lüzumu meydandadır. Bu itibarla ilk iş olarak Hükümet gerekçesinde de belirtilen sebeplerle 100 milyon lira olan itibari banka sermayesinin 150 milyon liraya çıkarılmasını ve Hazine kefalet haddinin sermayeye nispetle yüzde elliye yükseltilmesiyle kefalet yetkisinin 45 milyon lira artırılmasını hedef tutan kanun tasarısı Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Maliye Komisyonuna gönderilmek üzere yüksek katınıza sunulur.

Ekonomi Komisyonu Başkanı	Sözcü	Kâtip
Giresun	Çankırı	İçel
İ. Sabuncu	*A. İnan*	*Ş. Turgay*
Afyon	Ankaar	Balıkesir
B. Türker	*M. Eriş*	*M. Akpınar*
İstanbul	Kırşehir	Konya
Bulunmadı	*F. Çobanoğlu*	*A. H. Dikmen*
Malatya		Trabzon
K. Sayın		*T. Göksel*
Zonguldak		Zonguldak
A. R. İncealemdaroğlu		*Ş. Tansan*
İzmir	Eskişehir	Gazianteb
B. Arıman	*E. Sazak*	*B. Kaleli*

Maliye Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Maliye Komisyonu
Esas No. 1/498
Karar No. 5

5 . XII . 1945

Yüksek Başkanlığa

Etibank sermayesinin artırılması hakkında Ekonomi Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlar Kurulunca 2 . XI . 1945 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan ve Komisyonumuza havale buyurulan kanun tasarısı ile gerekçesi ve Ekonomi Bakanlığının raporu incelendi ve Ekonomi Bakanının tasarı hakkındaki açıklamaları dinlendi.

Etibankın itibari sermayesi 20 milyon lira iken 4269 sayılı kanunla 100 milyon liraya ve Maliye Bakanlığının kefalet haddi de 30 milyon liraya çıkarılmıştı.

Sermayenin artırılmış olmasına rağmen Bankanın madencilik sahasında yüklendiği çeşitli hizmetleri başarabilmesi için bu kere sermayesinin 150 milyon liraya çıkarılması ve 4270 sayılı kanunla verilen istikraz yetkisinin itibari sermayesinin yüzde ellisine çıkarılması bu tasarı ile teklif edilmekte ve böylece Etibanka 45 milyon liralık bir kredi sağlanmış bulunmaktadır.

Gerekçede de belirtildiği veçhile istihsalin, ihtiyacı daha rasyonel esaslar ve daha rantabl maliyetlerle karşılıyabilecek seviyeye yükseltilmesi için yapılması gerekli yeni tesis ve amenajman işlerine ait programın tatbikına bu sermayenin kâfi gelmiyeceği anlaşılmış ve yeni kredi yetkisinin tedavül hacmini yeniden çoğaltmıyacak şekilde kullanılacağı Hükümet adına Ekonomi Bakanı tarafından temin edilmiş olduğuna göre itibari sermayenin artırılması ve sermaye tamamen ödeninceye kadar yapılması gereken işlere biran evvel başlanabilmesi için istikraz yetkisinin de sermaye artışının yarısı nispetinde genişletilmesi Komisyonumuzca da lüzumlu görülmüş ve tasarı aynen kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna gönderilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye Ko. Baş.	Sözcü	Kâtip
İstanbul	İzmir	Ankara
A. Bayındır	*Ş. Adalan*	*M. Aksoley*
Afyon K.		Antalya
S. Yurdkoru		*Dr. G. Kahraman*
Bursa	Kastamonu	Kayseri
Dr. R. Güran	*H. Çelen*	*Ö. Taşçıoğlu*
Malatya		Tokad
N. Baydar		*C. Kovalı*

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 1/498
Karar No. 43

25 . I . 1946

Yüksek Başkanlığa

Etibank sermayesinin artırılması hakkında Ekonomi Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 2 . XI . 1945 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun tasarısı Ekonomi ve Maliye Komisyonlarından sonra Ekonomi ve Maliye Bakanlarının huzuriyle Komisyonumuzca da incelendi.

Bu bankanın itibari sermayesinin yüz milyondan yüz elli milyona çıkarılmasını gerekli kılan ve Ekonomi Komisyonunun raporunda etraflıca açıklanmış olan işler kömür, linyit, bakır, kurşun ve kükürt madenlerimizdeki istihsalin artırılması, işletmelerin daha rasyonel ve rantabl bir hale getirilmesi için tesisatın genişletilmesi, tamamlanması, ıslâh edilmesi, santralların yapılması ve yurt ihtiyacını karşılamak üzere ba-

kır sanayiinin kurulması şeklinde hulâsa edilebilir.

İçinde bulunduğumuz şartlara göre yapılması mümkün olan hesaplara nazaran tasarlanan işlerin gerçeklendirilmesi ve yürütülmesi için 165 milyon liralık bir masraf ve döner sermaye gözönünde tutulmakta ve itibari sermayenin normal kaynaklardan tamamlanmasının zamana muhtaç olduğu düşünülerek programın süratle uygulanmasını gerçekleştirmek üzere tasarıda Hazine kefaletiyle sağlanacak kredinin yetmiş beş milyon liraya çıkarılması suretiyle kefalet yetkisi kırk beş milyon lira artırılmaktadır.

Komisyonun önemle durduğu bu konu üzerinde Maliye Bakanı yaptığı açıklamalarda evvelce bütçe konuşmaları sırasında söylediklerini teyit ederek Devlet borçları bütçesine konmuş olan ödenekle dalgalı borçların itfası gerçekleştikçe itfa miktarlarını aşmamak şartiyle Etibank işleri için Merkez Bankası kredilerinden faydalanacağını söylemiş ve bu yüzden para tedavül hacminde bir artışa meydan verilmiyeceğini temin etmiştir.

Genel olarak ekonomik kalkınmanın ilk ve esas şartının istikrarlı bir para ve fiyat nizamı olduğuna inanan Komisyonumuz bu teminata dayanarak tasarıyı kabul ederken kredilerden elde edilecek paraların tasarıyı gerekli kılan programa giren yeni işlere tahsis edilemesini ve bu maksadın sağlanabilmesi için de kontrollü bir sistemin uygulanmasını zaruri görmüştür. Bundan başka Komisyon, banka elinde bulunan mütedavil kıymetlerin donmuş bir halde kalmasına meydan verilmemesinin ve stokların satış imkânlarını hazırlamak suretiyle likidasyonunun, yeni işlerin finansmanı ve Merkez Bankası kredilerine en zaruri hallerde müracaat edilmesi bakımından faydalı olacağı düşüncesindedir.

Tasarının birinci ve ikinci maddeleri hüküm aynen kalmak suretyile, kanun tekniğine daha uygun bir şekle konmuş ve üç madde halinde yeniden yazılmıştır.

Kamutaya arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkan V.	Sözcü
Kastamonu	Edirne	Tokad
T. Coşkan	*M. N. Gündüzalp*	*H. N. Keşmir*
Kâtip		
İstanbul	Aydın	Bolu
F. Öymen	*Gl. R. Alpman*	*Dr. Z. Ülgen*
Burdur	Çanakkale	Çorum
Ş. Engineri	*S. T. Arsal*	*İ. Eker*
Diyarbakır	Eskişehir	Giresun
Ş. Uluğ	*Y. Abadan*	*M. Akkaya*
Giresun	Hatay	İsparta
A. Sayar	*H. Selçuk*	*M. Karaağaç*
İstanbul	İstanbul	İzmir
H. Kortel	*H. Ülkmen*	*M. Birsel*
Kütahya	Manisa	Mardin
H. Pekcan	*F. Kurdoğlu*	*R. Erten*
Rize	Samsun	Trabzon
T. B. Balta	*M. A. Yörüker*	*S. Anamur*
Urfa	Yozgad	Yozgad
E. Tekeli	*S. İçöz*	*A. Sungur*
Zonguldak		Zonguldak
E. Erişirgil		*H. A. Kuyucak*

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Etibank sermayesinin artırılması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Etibankın itibari sermayesi 50 000 000 lira daha ilâvesiyle 150 000 000 liraya çıkarılmıştır. Bu sermaye 4269 sayılı kanunun 2 nci maddesi hükümlerine göre sağlanır.

MADDE 2. — 2805 sayılı kanunun 3 ncü maddesindeki miktar birinci maddedeki itibari sermayenin yüzde ellisine iblâğ edilmiştir. Maliye Bakanlığı bu miktarın tamamına kefalet edebilir.

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Etibank Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 14 . VI . 1935 tarihli ve 2805 sayılı Etibank Kanununun ikinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Etibank'ın itibari sermayesi 150 000 000 liradır. Bu miktar Hükümetin teklifi ve Devlet Ekonomi Kurumları Genel Kurulunun karariyle iki katına kadar artırılabilir.

MADDE 2. — Aynı kanunun üçüncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Etibank, Bakanlar Kurulu karariyle faizli veya faizsiz, ikramiyeli veya ikramiyesiz, kâra iştirakli veya iştiraksiz tahviller çıkarabileceği gibi onbeş seneye kadar vadeli istikrazlar dahi yapabilir. Bunların tutarı bankanın itibarî sermayesinin yarısını geçemez.

Maliye Bakanlığı bankanın çıkaracağı tahvillerle yapacağı istikrazlara 75 000 000 liraya kadar kefalete yetkilidir.

MADDE 3. — Ayni kanunun sekizinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Hükümet, Etibank'a gerekli sermayeyi:

A) Devlet bütçesine konulacak ödeneği ve Maliye Bakanlığının bulacağı avans ve kredilerden ayrılacak miktarı bankaya vermek (bu avans ve kredilerin itfası ve faizleri için verilmesi gerekli ödenek her yıl bütçesine konur);

B) Bankanın senelik bilânçosunda gerçekleşen temettüü 16 ncı madde gereğince sermaye hesabına geçirmek;

C) Madenciliğe, elektrik istihsal, nakil ve dağıtma sanayiine, maden cevherleri ve taşocağı maddeleri ve elektrik malzemesi aletleri ve makineleriyle maden malzemesi ticaret ve sanayii ile ilgili işleri görmek maksadiyle kurulmuş olan ticari kurumlardaki Hükümetin katılma paylarını devretmek.

D) Terkedilmiş, mahlûl veya herhangi bir suretle olursaolsun Devlet veya Hükümete bağlı kurumlar eline geçmiş veya geçecek maden imtiyazlarını, maden ocağı imar ruhsat tezkerelerini, taşocağı ruhsatnamelerini, maden arama ve ilk istikşaf ruhsatnamelerini, elektrik istihsal, nakil ve dağıtma imtiyazlarını veya bu gibi imtiyazname, ruhsat tezkeresi, ruhsatname hisselerini ve bunlardan doğan bütün hakları ve

Hü.

MADDE 3. — Bu kanun yayım tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan	Adalet Bakanı
Ş. Saracoğlu	*R. Türel*
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
A. R. Artunkal	*Hilmi Uran*
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
H. Saka	*N. E. Sumer*
Millî Eğitim Bakanı V.	Bayındırlık Bakanı
Hilmi Uran	*Sırrı Day*
	Sağlım ve Sosyal
Ekonomi Bakanı	Yardım Bakanı
Fuad Sirmen	*Dr. S. Konuk*
Gümrük ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
Suad H. Ürgüblü	*Ş. R. Hatipoğlu*
Ulaştırma Bakanı	Ticaret Bakanı
A. F. Cebesoy	*R. Karadeniz*

Çalışma Bakanı
Dr. S. Irmak

B. K.

menfaatları devretmek ve bunların devrinde ve keşfedilmiş madenlerin ihalesinde bu haklara bağlı olup kıymetlendirilmesi gereken arazi ve demirbaş eşyayı devretmek;

E) Terkedilmiş, mahlûl veya herhangi bir suretle Hükümete geçmiş ve Hükümetçe özel veya tüzelkişilere, icar veya iştirak suretiyle işlettirilmekte bulunmuş olan madenlerin veya maden ocaklarının veya bunların hisselerinin getirmekte olduğu kâr hisselerini veya kira karşılıklarını devretmek;

F) Hükümet veya Hükümete bağlı kurumlar elinde bulunup içtigal konusunda işe yarayabilecek arazi veya demirbaş eşyayı aynı olarak vermek, suretiyle temin eder.

Özel İdarelerle, belediyeler ve katma bütçeli idareler bu madde hükmünün dışındadır.

MADDE 4. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Sümerbank sermayesinin artırılması hakkında konun tasarısı ve Ekonomi, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları (1/499)

T. C.
Başbakanlık
Muamelât Genel Müdürlüğü
Tetkik Müdürlüğü
Sayı : 71 - 437, 6/2428

5 . XI . 1945

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Sümerbank sermayesinin artırılması hakkında Ekonomi Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 2 . XII . 1945 tarihinde Yükse Meclise arzı kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu arzederim.

Başbakan
Ş. Saracoğlu

Gerekçe

Memleketimizin sınai kalkınması için sarfedilen emeklere, bütün dünyayı saran ve tesis imkânlarını güçleştiren harb şartları altında da devam ederken; sağlanan varlıkların genel ihtiyaca göre çok az olmasına rağmen büyük önem ve değerleri bir kat daha belirmiş bulunmaktadır.

Bununla bertber bu durum bir hakikati daha belirtmiştir ki o da; yarının daha sıkıcı ihtimallerini kendi bünyemizde, kendi varlığımızda güvenerek karşılayabilmek için endüstri alanında şimdiye kadar yapılanların istenen yeterlikte olmadığı, ve aşılması gereken merhalelerin aşılanlardan daha uzun ve daha çetin olduğu keyfiyetidir.

Bugüne kadar kurulanların büyük eksikliklerimizi gidermesi yanında diğer önemli bir faydası da, memlekette istenen sanayi hamlesine çok esaslı bir hazırlık dönemi teşkil etmiş olmasıdır. Gerçekten kurulan tesislerin sıkıntılı harb devrelerinde işletmenin her yönde zorlaştığı zamanlarda bu işletmeyi aksatmamak için yapılan gayretleri; yarınki endüstri gelişmemizin hayırlı bir başlangıcı ve güvenilir bir temeli olarak saymak mümkündür.

Bu düşüncelerle bir taraftan mevcut tesisleri aksatmadan işletmek, verimlerini artırmak, mamullerine memleket ihtiyacına daha uyacak bir düzen vermek yolunda çalışılırken; diğer taraftan da harb sonrasında yapacağımız işleri şimdiden programlaştırmağa ve büyük Devletler endüstrilerinin harb çalışmasından boşaldıkları ilk devrelerinden millî sanayiimizin gelişmesi yönünden faydalanmağı tasarlamağa da çalışmalarımız arasında yer verilmiştir.

Bu hazırlıklardan Sümerbank topluluğuna giren işler için yapılan incelemeler, bu Bankanın 4270 sayılı kanunla 150 milyon liraya çıkarılan sermayesiyle; programın ilk safhasına dahi tevessül etmeğe eylemli olarak imkân olmıyacağını belirtmiştir.

Gerçi, Sümerbankın ödenmiş sermayesi 1944 yılı sonunda 71 milyon lirayı bulmakta ve daha 79 milyon liralık bir taahhüt bakıyesi kalmış gözükmektedir. Fakat Sümerbank Kanunlarına göre Bankaya sermaye ödenmesini beklemeden tesislerini kurmak imkânlarını vermek üzere, Hazine kefaleti ile Cumhuriyet Merkez Bankasından sağlanan ve sermayesinin tamamlayıcı bir cüzü niteliğinde olan altmış milyon lira ile bilânço kârlarından sermayeye eklenecek miktar ve 1944

akçeli yıl bütçesinden 1945 takvim yılında ödenenlerle birlikte Banka sermayesi ve o nitelikteki kaynaklar 139 milyon lirayı bulmuştur. Bunlar Bankanın kendi menabiinden eklediği ihtiyatlar ve karşılıklarda birlikte bugün tamamen banka sabit tesisatı ile mütedavil kıymetlerine yatırıldığından artık mevcut kaynaklar; evvelki sanayi programlarından kalıp bir kısmına son devrelerde başlanan bazı işlerle işletmelerin hergün beliren zaruri ihtiyaçlarından gayri bankaya yeni işlere girişmek imkânlarını yetemiyecek bir duruma gelmiştir.

Bir ekonomi kurumuna tahsis edilen sermaye; bir bütçe ödeneği gibi bu kurumun belirli işlerini çerçeveleyen bir hat olmadığına göre sınai hamlelerimizin tahakkuku görevini alan Sümerbanka da banka niteliği verilmekle öz kaynaklarını diğer yardımcı kaynaklarla kuvvetlendirerek işlerini daha kolaylıkla başarması amacı güdülmüşse de bugünkü şartlar ve imkânlar yeni programların; bankanın sağlıyabileceği kaynaklardan ziyade sermayesini kuvvetlendirmekle tahakkuk edebileceğini belirtmektedir. Bundan ötürü banka sermayesinin 50 milyon daha artırılarak 200 milyon liraya çıkarılarak ekli kanun tasarısı ile arzolunmuştur.

Teklif olunan haddin Sümerbank çalışma alanına ilk merhalede eklenmesi düşünülen tesislere yeteceği ileri sürülemez. Henüz gereği kadar gelişemiyen ve nüveleri bugünkü fabrikalarımız arasında dağılan kimya sanayiimizin ilk merhalede zaruri sayılan azot ve soda tesisleriyle kuvvetlendirilmesi, yurdun imarında en büyük ödevi alacak olan toprak sanayiimizin genişletilmesi, sellüloz sanayiimizin iş hacminin yurt ihtiyaçlarını daha geniş ölçüde sağlaması suretiyle dış rekabeti de önlemek imkânlarına kavuşturulması, iplik ve dokuma sanayiimizin pamuklu, yünlü ve kendir olarak ilk plânda zaruri görülen tesislerle artırılması, Karabük demir ve çelik fabrikalarımızla temeli atılan ağır endüstrimizin memleket ihtiyaç ve isteklerini daha yakından karşılayabilecek tesislerle tekemmül ettirilmesi ve bütün endüstri şubelerini destekliyecek genel makine ve özel çelik fabrikaları vücude getirilmesi, tasarlanan geniş endüstri plânlarımızın en geç önümüzdeki beş yıl içinde kurulması gereken ilk merhalesinde yer almakta ve bunun da teklif edilen 50 milyon liralık sermayenin belki bir mislinden fazla bir taahhüdü gerektireceği umulmaktadır.

Ancak teşebbüs imkânlarını endüstri teşkilâtımıza daha uygun bir veçhe vermek hususundaki incelemelerimiz sonucuna kadar geciktirmek ve Devlet akçalı gerekleriyle düzenli tutmak düşüncesiyle teklifin şimdilik bu had dâhilinde kalması uygun görülmüştür.

Bankanın sermayesine mahsuben verilecek paralar ödeninceye kadar biran önce yapılması gereken işlere başlanabilmesi ve aynı zamanda mütedavil sermaye ihtiyacının karşılanması için bankanın istikraz yetkisinin de sermaye artışının yarısı nispetinde genişletilmesi lüzumlu sayılmıştır. Hazinenin bu istikraza kefalet yetkisi de genişletilmiş ve bankanın istikraz yetkisinin tamamına teşmil edilmiştir. Böylece 4270 sayılı kanunda derpiş olunan kefalet yetkisi 40 milyon liralık bir miktar için tevsi edilmiştir. Binaenaleyh sermayede yapılan tezyit münasebetiyle Hazine kefaletine istikraz salâhiyetinin de artırılması muvafık görülmüş ve tasarının ikinci maddesi bu maksatla yazılmıştır.

Ekonomi Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Ekonomi Komisyonu
Esas No. 1/499
Karar No. 4

3 . XII . 1945

Yüksek Reisliğe

Sümerbank sermayesinin artırılması hakkında Ekonomi Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 2 . XI . 1945 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılıp 9 . XI . 1945 tarihinde Komisyonumuza havale buyurulan kanun tasarısı ve gerekçesi Ekonomi Bakanı hazır bulunduğu halde incelendi.

Sanayi kalkınmamızın yurtta yaratacağı ekonomik durumu gözönünde bulunduran komisyonumuzun incelemeleri şu noktalar etrafında toplanmıştır:

A) İleri bir millet yaşayışına erişmek için sanayi alanında kalkınmağa ihtiyaç vardır. Yaptıklarımızın yanında yapmağa mecbur olduklarımız çok büyüktür. Bununla beraber ön iş olarak başlamış bulunduğumuz sahalarda tamamlayıcı ve rantabiliteyi sağlayıcı tesisler kurmak zarureti vardır. Zirai alanda da sanat ilerlemesine dayanılacak hamleleri ilk plânda mütalâa etmek lâzımdır.

B) Yeniden girişilecek teşebbüslerde yurt içindeki ihtiyaçlarımıza cevap vermek hususuna atfettiğimiz ehemmiyet yanında çeşitli gelişme şartlarının elverişli oluşunu ön safta mütalâa etmek ve millî enerjiyi en verimli istikâmetlere yönetmek durumundayız.

C) Kurulu bulunan fabrikalarımız mamûllerinin maliyet bakımından gösterdiği yükseklik karşısında koruyucu tedbirlerin mahiyeti ve iktisadi kıymetleriyle beraber tedbir almakta sahip olduğumuz maddi imkânları bir arada mütalâa etmeliyiz.

D) Sanayi kalkınma hareketini bir istek ve irade konusu olmakla bırakmayıp hakikat haline çevirebilmek için millet takatını ve mali karşılayışı ayarlamak ihtiyacındayız.

E) Dış ticaret hareketimize verilecek gelişme ile genel ve günlük ihtiyaçlara cevap vermenin yanı başında sanayi kalkınmanın gerektirdiği vasıtaları getirtme imkânlarını hazırlamalı, mahsullerimizin satışını zorlaştıran faktörler üzerinde yapılan ve yapılacak olan incelemeleri kesin bir sonuca vardırarak istihsal alanına en doğru ve faydalı istikameti göstermeliyiz. para, fiyat, ücret ve maliyet meselelerinin bir tek mevzu halinde ve bir kül olarak mütalâası ve bir karara varılması daha ziyade geciktirilmemelidir.

F) Devlet teşebbüsü ile kurulan ve Devlet eliyle işletilen fabrikalar yanında fert elinde idare olunan müesseselerin fiyat bakımından arzettikleri farkı gözönünde tutularak ve ferdî teşebbüs lehinde kaydedilen başarıyı küçümsemiyerek aynı sonuçların elde edilmesini sağlıyacak tedbirlerin alınması konusunda ısrarlı bir hassasiyet gösterilmelidir.

G) Her ilerlemenin bilhassa sanayi ilerlemesinin ana şartları olan ekonomi nizamlarının bilhassa serbest rekabetin tesirlerini geniş ölçüde sağlıyarak genel menfaate hizmet safında ve kazanç yolunda yer alacak özel teşebbüslerin kararlarını ve cesaretlerini darlaştırmamak hususuna lâyık olduğu önemle riayet göstermekte devam olunmalıdır.

Tasarlanan kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için sıkı bir işbirliğine ve esaslı bir plâna dayanması lâzımgelen yeni teşebbüslerin şümul ve mahiyeti ile beraber yukarıda özü belirtilen konularda Hükümetçe nasıl tertiplenilmekte olduğu hakkında Ekonomi Bakanının izahları dinlendi. Bildirildiğine göre kalkınma mevzuundaki teşebbüsler iki bölüme ayrılmaktadır.

1. — Dış kredinin sağlanması halinde yapılması düşünülen işler.

2. — Şimdiki nesle fedakârlık yükletmek bahasına da olsa mutlaka gerçekleştirilmesine zaruret olan ve beş senelik programa bağlanan işler.

Beş senelik programa bağlanan işlerden Sümerbanka ait olanlarının tümü yüzon milyon liralık bir teşebbüs kıymeti taşımaktadır. Bu miktar sermayenin dağılışı takribi olarak şöyle-

dir :

Kimya	endüstrisi için	14
Toprak	» »	6
Selülöz	» »	10
Mensucat	» »	23
Umumi makina	» »	20

Karabük'ün bugünkü bâriz aksayan noktalarını ıslâh için 25

Askerlik ihtiyacı için hususi çelik verebilecek bir tesise 10 milyon lira.

Bu konuda gerekli olan hizmetlerin önem derecelerine göre yapılmasına imkân bulmak için şimdilik Sümerbank sermayesinin elli milyon lira artırılmasına ve Hazine kefalet haddinin de itibari sermayenin yüzde ellisi nispetine yükseltilmesine ihtiyaç vardır. Esasen yüz elli milyon lira olan itibari sermayenin iki yüz milyon liraya çıkarılmasiyle Hazinenin Sümerbanka kefalet edebileceği miktar yüz milyon liraya çıkacaktır. Bugün için altmış milyon liralık kefalet mevcut olduğuna göre tasarının kabulü ile kefalet haddi kırk milyon lira daha yükselmiş olacaktır. Bu suretle Sümerbank, kanun ile kabul edilmiş sermaye taahhüdünün yerine getirilmesini beklememekle beraber sermaye taahhüdünün mevcudiyetini gözönünde tutan bir Hazine kefaletine dayanarak, gerekli gördüğü teşebbüsleri gerçekleştirmek mevkiinde olunca kanunla vadolunmuş bir krediyi kullanmak yetkisini kazanmış bulunacaktır. Şu kadar ki bu kredinin kullanılması eylemli olarak 1946 bütçe tasarısına göre Hazinece ödenmesi düşünülen dalgalı borçların itfasına imkân bulunan miktariyle kayıtlı tutulacaktır.

Mevcut tesisleri tamamlayıcı mahiyette olan bu işlerin gerçekleştirilmesi rantebileteyi sağlamak bakımından pek büyük önemi haiz bulunmaktadır.

Kurulmuş bulunan fabrikalarımız mamûllerinde olduğu gibi millî menfaat ve varlığımızın zaruri kıldığına inanıldığı için kurulacak olan fabrikaların mamûllerinde görülebilecek fiyat farklarını, gelecek emniyeti ve varlık korunması hesabına ihtiyar olunacak fedakârlık göziyle bakmak gerektir. Bununla beraber tasarlanan işlerin gerçekleşmesini sağlamağa yarayan bütün tedbirler anahatları itibariyle düşünülmüştür. Her türlü ihtimaller hesaplanmıştır.

Smai kalkınmanın ancak umumi kalkınma içinde mümkün olabileceği, her sahada istihsallerimiizn verim bakımından dünya ölçüsünde ıslahı ile gayeye erişilebileceği etraflı olarak inceleme mevzuu yapılmıştır. Dış ticaretimizin en iyi istikameti alması, umumi fiyat ve maliyet konularının incelenmesi ve neticeleri ile para mevzuunda alınacak kararların mahiyeti hakkında geniş ölçüde ve teferruata giren izahatta bulunmak yetgili alâkalı bakanlara bırakılmakla beraber Ekonomi Bakanlığına ait ve Sümerbank mevzuuna dâhil işler kül halinde düşünülüp Hükümetçe gerçekleştirilmesi mümkün görülen ve karar altına alınan işlerin bir parçası olmak itibariyle umumi şartlar ve icaplar gözönünde tutularak hazırlanmıştır. Devlet şubelerinin ihtiyaçlarına, halk istihlâklarına, rantebileteye lâyık oldukları önem verilerek girişilmesine karar verilen teşebbüslerde dış ticaret muvazenemiz, döviz disponibilitelerimiz incelenmiş olan konular içindedir.

Sanayi kalkınmamızın zaruri kıldığı tesislerin tutarı milyarlarla ifade olunacak kadar geniştir. Bu itibarla kalkınma hareketine iştirak edecek özel teşebbüslere geniş ölçüde yer vermek Hükümetçe muvafakat olunacak bir iş değil, istenilen teşvik olunacak bir harekettir.

Ekonomi Bakanının geniş ölçüdeki izahlarından sonra Komisyonumuz Hükümet gerekçesinde de serdolunan sebepler altında Sümerbank itibari sermayesinin elli milyon artırılarak iki yüz milyon liraya çıkarılmasına ve Hazine kefaleti haddinin itibari sermayeye nispetle yüzde elliye yükselmesne taalluk eden kanun tasarısının aynen kabule karar vermiştir.

Havalesi veçhile Maliye Komisyonuna gönderilmek üzere Yüksek katınıza sunulur.

Ekonomi Ko. Baş.	Sözcü	Kâtip
Giresun	Çankırı	İçel
İ. Sabuncu	*A. İnan*	*Ş. Tugay*
Afyon	Ankara	Balıkesir
B. Türker	*M. Eriş*	*M. Akpınar*
İstanbul	Eskişehir	Konya
A. H. Denizmen	*F. Çobanoğlu*	*A. H. Dikmen*
bulunamadı		
Malatya		Trabzon
K. Sayın		*T. Göksel*
Zonguldak		Zonguldak
A. R. İncealemdaroğlu		*Ş. Tansun*
İzmir	Gaziantep	Eskişehir
B. Arıman	*B. Kaleli*	*E. Sazak*

Maliye Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Maliye Komisyonu
Esas No. 1/499
Karar No. 6

5 . XII . 1945

Yüksek **Başkanlığa**

Sümerbank sermayesinin artırılması hakkında Ekonomi Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlar Kurulunca 2 . XI . 1945 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan ve komisyonumuza havale buyurulan kanun tasarısı ile gerekçesi ve Ekonomi komisyonunun raporu Ekonomi Bakanı hazır olduğu halde incelendi ve Bakanın tasarı hakkında geniş ölçüdeki açıklamaları dinlendi.

4270 sayılı kanunla (150) milyon liraya iblâğ edilmiş bulunan Sümerbank sermayesinin 1945 yılı sonuna kadar ödenen miktarı (80) milyon lirayı doldurmuş ise de aynı kanunla Hazine kefaletiyle verilen (60) milyon liralık kredide bankanın tesis ve işletme faaliyetlerine tahsis edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Esasen bu kredi adı geçen kanunun gerekçesinde de belirtildiği veçhile sermayesinin tamamlanmasına kadar işleri aksatmamak amaciyle kabul edilmiş olduğuna göre sermaye ile yapılacak işlerde bundan faydalanılması tabiîdir.

Her iki kaynaktan temin edilen mebaliğin 1945 yılı sonunda (150) milyon liraya yaklaşmış olmasına rağmen Hükümetin yeni sanayi programiyle bu bankayı görevlendirdiği işlere yetmiyeceği anlaşılarak bu tasarı ile itibari sermayesinin (50) milyon lira daha artırılması suretiyle (200) milyon liraya çıkarılması ve 4270 sayılı kanunla verilen istikraz yetkisinin de sermaye artışının yarısı nispetinde genişletilmesi teklif edilmiş bulunmakta ve böylece Sümerbanka (40) milyon liralık yeni bir kredi sağlanmaktadır.

Bu tasarı ile verilecek kredi yetkisi 1946 yılı bütçesine konulan ödenekle dalgalı borçların itfasından açılacak limit dâhilinde kullanılmak suretiyle yeni bir emisyona müntehi olmıyacağını ve bu itfa tamamen yapılamadığı takdirde dahi sözü geçen yetkinin behemehal tedavül hacmini yeniden çoğaltmıyacak şekilde kullanılacağını Ekonomi Bakanı Hükümet adına temin etmiştir.

Millî ekonomi yönünden geniş faydalar temin edecek olan sanayi programının geciktirilmemesi için banka itibari sermayesinin artırılması ve sermaye tamamen ödenmeyip kârdan kredi yetkisinin yükseltilmesi Komisyonumuzca zaruri görülmüş ve tasarı aynen kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna gönderilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye Ko. Baş.	Sözcü	Kâtip
İstanbul	İzmir	Ankara
A. Bayındır	*Ş. Adalan*	*M. Aksoley*
Afyon K.		Antalya
S. Yurdkoru		*Dr. G. Kahraman*
Bursa	Kastamonu	Kayseri
Dr. R. Güran	*H. Çelen*	*Ö. Taşçıoğlu*
Malatya		Malatya
M. N. Zabcı		*N. Baydar*
Siird		Tokad
S. Tuncay		*C. Kovalı*

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 1/499
Karar No. 42

25 . I . 1946

Yüksek Başkanlığa

Sümerbank sermayesinin artırılması hakkında Ekonomi Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 2 . XI . 1945 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun tasarısı Ekonomi ve Maliye Komisyonlarından sonra, Ekonomi ve Maliye Bakanlarının huzuriyle Komisyonumuzda incelendi.

Bu bankanın itibari sermayesinin yüz elli milyondan iki yüz milyona çıkarılmasını gerekli kılan ve Ekonomi Komisyonunun raporunda etraflıca açıklanmış olan yeni programa dâhil işler bundan 12 sene evvel başlamış ve harp şartları içinde zaruli olarak hızını kaybetmiş olan endüstirileşme hareketinin devamı ve eski programın tamamlanması mahiyetindedir.

Kimya, mensucat ve makine endüstirisi alânlarında yeni tesisler vardır. Çimento, sellüloz, kâğıt ve demir sanayii kısımlarındaki tesisler bir taraftan mevcut fabrikaların kapasite ve rantablitesini artırmak ve diğer taraftan yurd ihtiyaçlarına daha geniş ölçüde cevap vermek maksadıyla programa alınmıştır. Ancak programa dâhil olduğu Ekonomi Bakanı tarafından söylenen Eternit fabrikası yerine seramik endüstirisinin ikamesini bir taraftan kiremit sanayiinin inkişafını sarsmamak, diğer taraftan seramik ihtiyaçlarımızı karşılamak bakımından bir kere daha tetkike değer mahiyette olduğu da mütalâa edilmektedir.

Bugünkü şartlar içinde yapılması mümkün hesaplara nazaran tasarlanan işlerin gerçekleştirilmesi ve yürütülmesi için yüz on milyon liralık bir masrafa ve dönen sermayeye lüzum ve itibari sermayenin normal kaynaklardan sağlanmasının zaman ile mümkün olacağı düşünülerek programın çabukca tahakkuk ettirilmesi maksadıyla tasarıda, Hazine kefaletiyle elde edilecek kredi yüz milyon liraya çıkarılmış ve böylece kefalet yetkisi kırk milyon lira artırılmıştır. Banka elinde bulunan mütedavil kıymetlerin, donmuş ve hareketsiz bir halde bırakılmıyarak paraya çevrilmesi için gerekli tedbirlerin tedricen alınmasının yeni işlerin finansmanında çok faydalı olacağını ve Merkez Bankası kredilerine müracaat zaruretlerini bir dereceye kadar azaltacağını düşünen Komisyon Hazine kefaleti yetkisinin artırılması konusu üzerinde önemle durmuştur..

Maliye Bakanı bu konu üzerinde yaptığı açıklamalarda evvelce bütçe konuşmaları sırasında söylediklerini teyit ederek Devlet borçları bütçesine konmuş olan ödeneklerle dalgalı borçların itfası eylemli bir hale geldikçe ve itfa miktarlarını aşmamak şartiyle Sümerbankın yeni tesis işleri için Merkez Bankası kredilerinden faydalanılacağını söylemiş ve bu yüzden para tedavül hacminde bir artışa meydan verilmiyeceğini temin eylemiştir.

Yurd içinde istikrarlı bir para ve fiyat nizamının biran önce kurulmasını ekonomik kalkınma bakımından olduğu kadar başka bakımlardan da çok gerekli addeden Komisyonumuz bu teminata dayanarak tasarıyı kabul etmiş ve ancak kredilerden elde edilecek paraların yalnız yeni programa giren işlere tahsis edilmesini ve bu maksadın sağlanması için de kontrollü bir sistemin uygulanmasını zaruri görmüştür.

Tasarının birinci ve ikinci maddeleri, hüküm aynen kalmak şartiyle, kanun tekniğine daha uygun bir şekle konmuş ve yeniden yazılmıştır.

Kamutaya arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkan V.	Sözcü
Kastamonu	Edirne	Tokad
T. Coşkan	*M. N. Gündüzalp*	*H. N. Keşmir*
Kâtip		
İstanbul	Aydın	Bolu
F. Öymen	*Gl. R. Alpman*	*Dr. Z. Ülgen*

Burdur	Çanakkale	Çorum	Kütahya	Manisa	Mardin
Ş. Engineri	*S. T. Arsal*	*İ. Eker*	*H. Pekcan*	*F. Kurdoğlu*	*R. Erten*
Diyarbakır	Eskişehir	Giresun	Rize	Samsun	Trabzon
Ş. Uluğ	*Y. Abadan*	*M. Akkaya*	*T. B. Balta*	*M. A. Yörüker*	*S. Anamur*
Giresun	Hatay	İsparta	Urfa	Yozgad	Yozgad
A. Sayar	*H. Selçuk*	*M. Karaağaç*	*E. Tekeli*	*S. İçöz*	*A. Sungur*
İstanbul	İstanbul	İzmir	Zonguldak		Zonguldak
H. Kortel	*İ. H.Ülkmen*	*M. Birsel*	*E. Erişirgil*		*H. A. Kuyucak*

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Sümerbank sermayesinin artırılması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Sümerbankın itibari sermayesi, 50 milyon lira daha ilâvesiyle 200 milyona çıkarılmıştır. Bu sermaye 2580 sayılı kanunun 3 ncü maddesindeki esaslara göre sağlanır.

MADDE 2. — 2262 sayılı kanunun 5 nci maddesindeki miktar 1 nci maddedeki itibari sermayenin yüzde ellisine iblâğ edilmiştir. Maliye Bakanlığı bu miktarın tamamına kefalet edebilir.

MADDE 3. — Bu kanun yayım tarihinde yürürlüğe girer.

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Sümerbank kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 3 . VI . 1933 tarihli ve 2262 sayılı Sümerbank kanununun 4 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Sümerbankın itibari sermayesi 200 000 000 liradır. Bu sermaye Hükümetin teklifi ve Devlet Ekonomi kurumları Genel kurulunun kararıyle bir katına kadar artırılabilir.

Bu sermayenin ödenmiyen kısmı her yıl 3 800 000 liradan aşağı olmamak üzere Sümerbankın kârları ve Maliye Bakanlığının bulacağı avans ve kredilerden sağlıyacağı paranın bankaya mal edilmesiyle ve bu kaynaklarla kapatılamıyan miktarı Devlet bütçesine konacak ödenekle temin olunur. Sözü geçen kredilerle avansların itfası ve faizleri için verilmesi gereken ödenek her yıl bütçesine konur.

MADDE 2. — Aynı kanunun beşinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Sümerbank, Bankalar kurulu kararıyle faizli veya faizsiz, ikramiyeli veya ikramiyesiz, kâra iştirakli veya iştiraksiz tahvilât çıkarabileceği gibi on beş yıla kadar vadeli istikrazlar yapabilir. Bunların tutarı bankanın itibarî sermayesinin yarısını geçemez.

Maliye Bakanı Bankanın çıkaracağı tahvillere ve yapacağı istikrazlara 100 000 000 liraya kadar kefalete yetkilidir.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Hü.

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan	Adalet Bakanı
Ş. Saracoğlu	*R. Türel*
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
A. R. Artunkal	*Hilmi Uran*
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
H. Saka	*N. E. Sumer*
Millî Eğitim Bakanı V.	Bayındırlık Bakanı
Hilmi Uran	*Sırrı Day*
	Sağlık ve Sosyal
Ekonomi Bakanı	Yardım Bakanı
Fuad Sirmen	*Dr. S. Konuk*
Gümrük ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
Suad H. Ürgüblü	*Ş. R. Hatipoğlu*
Ulaştırma Bakanı	Ticaret Bakanı
A. F. Cebesoy	*R. Karadeniz*

Çalışma Bakanı
Dr. S. Irmak

B. K.

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.